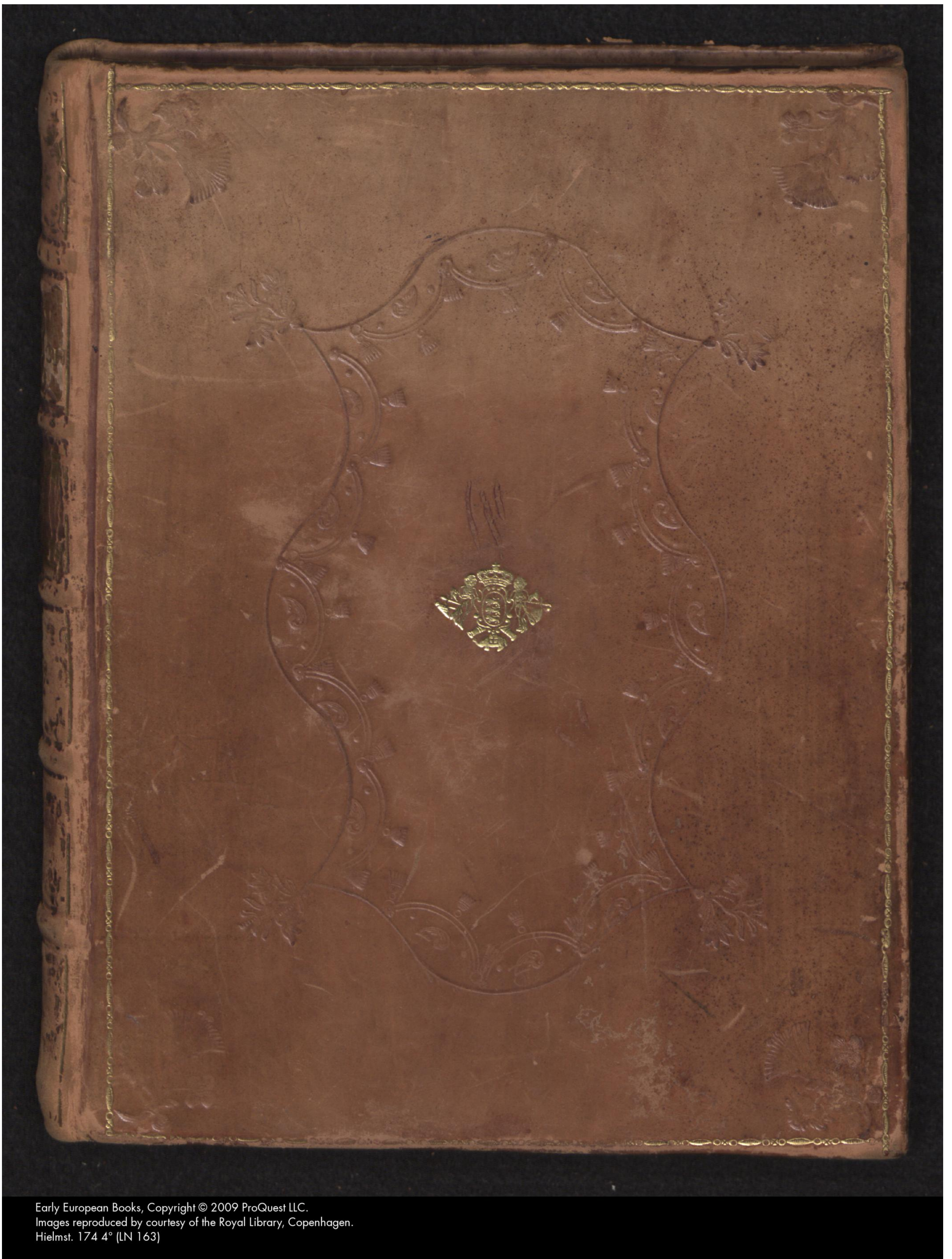
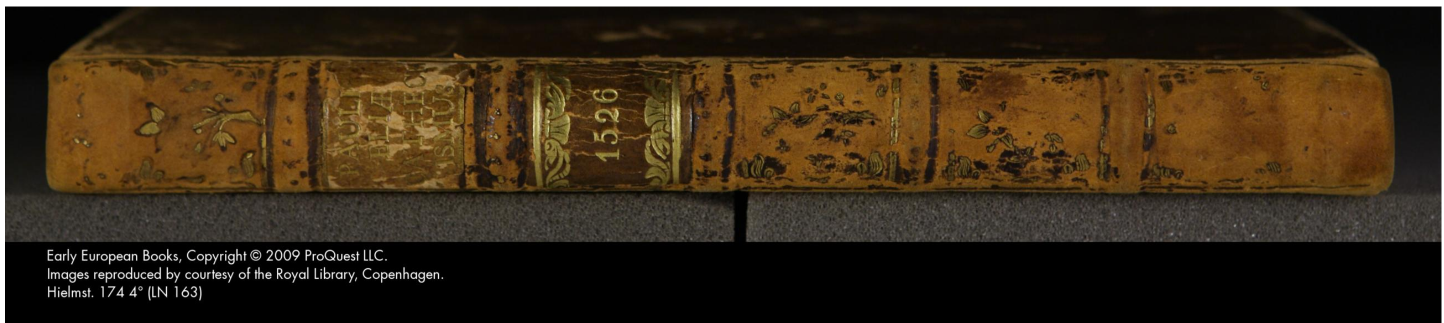
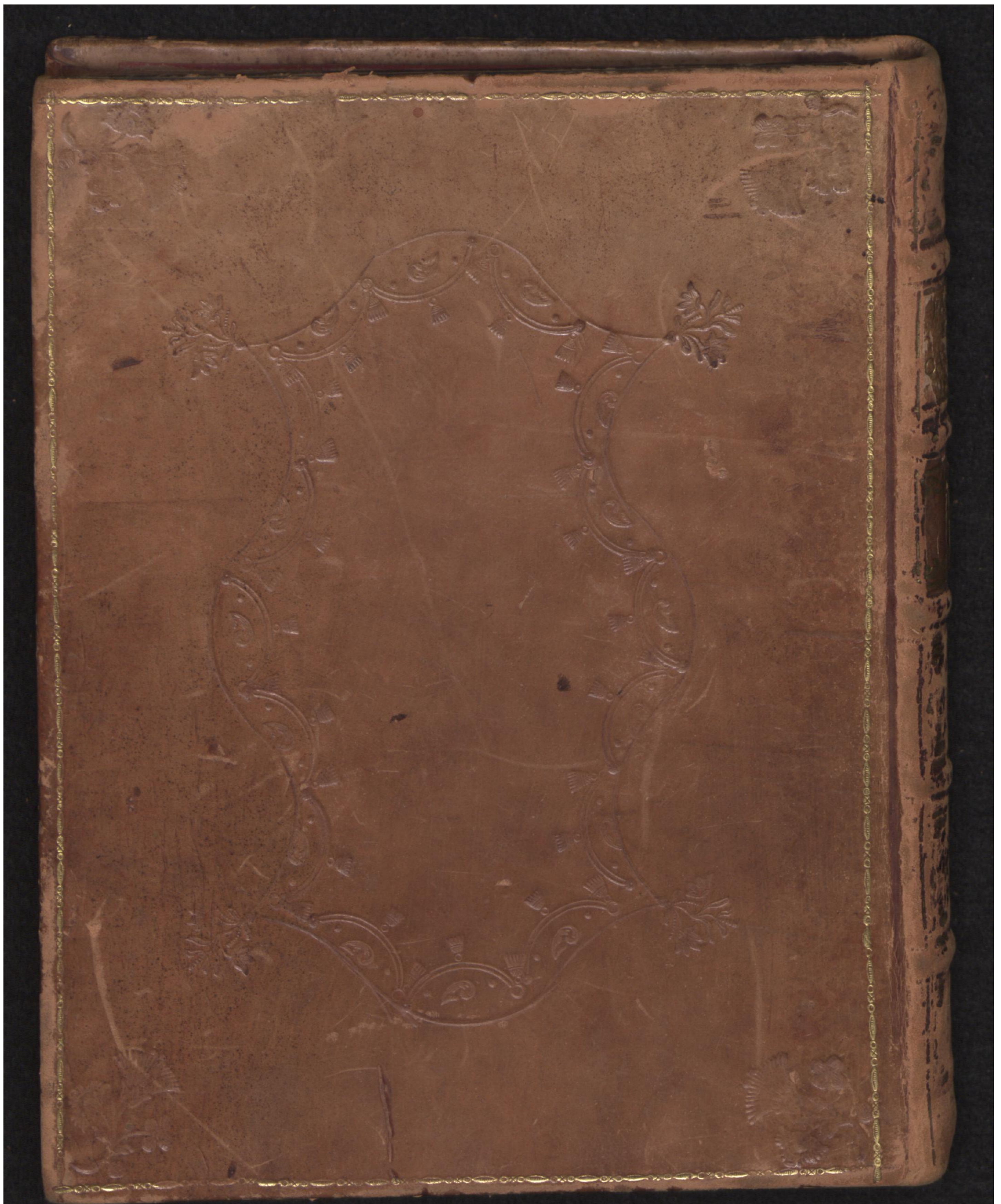

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

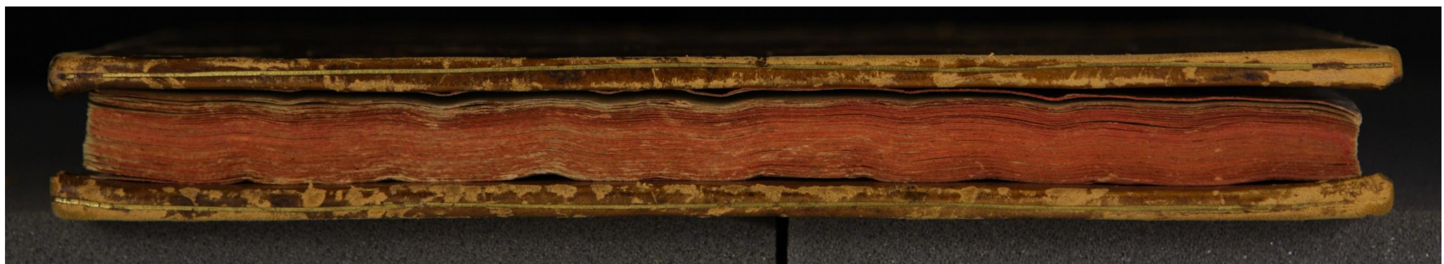
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

No. 174 (:4°)

DA BOX

LN 163 H

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Det store Kongelige Bibliothek
tilhörende.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Liber Rarissimus forte
unicus superstes
post sua Fata — Kl

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

En Cristelig vnderwysningh paa the thy Gudz budord/ Then menige Cristen kirkis tro ock loffue. Wor herris bønn Pater noster/ oc huore Jesu Christi død oc pyne schulle rettelige begaas oc tracteris.

Hans : Hansen Borg

Confirma hoc Deus q opera
es in nobis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Klevenfeldt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Erlig oc welbyrdig mandt oc streng Ridder her Olwff Nielß till Valløff / Broder Paulus Helie Helser jnn Christo Jesu / medt Gutz naade och wenskaff.

Het er nu paa tredie aar / om megh rettelige drages til mynde / kiære Her Olwff Nielß strēge ridder / at her kom till lande / een aff Morthen Luthers bøger / som kalledis een bede bogh / ther først wdgick paa tydske / oc siden bleff wtset wdi latine. Ther ieg saa at samme bogh opkiøptis met stoer hast oc fyge oc een aff thennū paa ther

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

sÿfke/kom oc saa till myne hender/oc
ieg haffde hende hasteligen beløbet/
oc offuerseet. Tha fand ieg noget som
wor kõmeth aff Luthers eghen aand
een part oc saa ther hanwm icke till=
hørde/som hans seed haffuer alltÿdt
wærid at blende ont y blant thz gode
oc løghen blandt sandthed / at hand
kwnde thess bæder sette oss glarøgne
paa næse. Oc forthi gaff ieg sompt
macth/oc sompt icke macth. Tha ieg
betencthe medt migh/at mange skul
le fare wilt aff sãme lerdom/om hant
bleffue till hobe/fald thz megh y syn=
de/at ieg wille sckelne thet gode fraa
thet onde/oc huede fraa then wrenæ
sæd/oc thet lade wdgaa paa Danske
at theris synd kunde ther medt dra=
gis fraa the tydske bøger/ther hwer
mand tha leste saare gierne Oc tycthe
megh/at ieg haffde ther till god rett/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

at som Luther haffde taget thz gode
aff hilligemendz bøger/Augustini Ci
priani oc Bernhardi. Tha motte ieg
oc saa røffue hannum thet fraa/ther
hand haffde ingen ret till/oc helst for
thi hand raaber nw møget till bage/
oc icke giffuer macth aff thz som stoer
y samen bogh / dog at thet er klar oc
tdill sandhed oc fordhi ieg kandt icke
nw rygge thet som giort er. Thi at bo
gen er x. eller xij. ganghe wdscriffuen/
Oc er y theris hender som henne icke
wele giernæ afflade. Tha wille iegh
heller sielff indføre hende paa prentes
rijdt/en nogen anden skwlle thet giøre
At ther skwlle inge wcristelige stycker
tillsettis/aff myne vweñer. Ther gier
næ giorde meg Lutthers/om the kon
de ther faa lempe till. Jegh haffuer
well spurdt kiære her Oluff at ieg er
forklaget hoss edher/at ieg skulde eth

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ſkund anderledis predicke en iegh nw
giør/thet er at ieg tha predickedt med
Luther/oc nw y mod. Men ther ſom
ieg haffde noghen tÿdt wærid aff Lu
thers meningh/tha wilde iegh tacke
gud/at hand haffde migh forløſt aff
then dieffuels ſnare/ther haffuer tha
hegtet till een tÿdt/thennom ſom ere
wÿſere en iegh noghen tÿdt bliffuer.
Dog ieg icke kendis meg nogen tÿdt
wære beſooren anthen medt Luther
eller nogher aff hans tilhengere. Saa
møget ſom ieg nogen tÿd gaff macht
aff Luthers bøger. Thet giffuer ieg
en nw macht/icke forthi at Luter ſaa
ſchriffuer/men ath ieg leſſ thet ſamen
wdtÿ Hieronimi/oc Bernhardi/ bø
ger. Oc y Sancte Birgitte obenba=
relſſe/ſom er om gerighedt/hoff nod/
oc wkyſckhedt. Oc andhre ſtore oc gro
ffue ſyndher/ther y mange aar wblue

lige driffwis/bode blandt then geest-
lige/oc then werdslige stath/at møgē
syndt er till/thet er(dess wær)for mø-
get sandt. Men ther findis tha ingen
storeløghen/en then som Luther haff
wer taldt oc scressnedt/mod Kirckens
Sacrament/macht/ære/lydelsse/gutz
helgen/oc forttelligen modt all ære oc
dygd/som wy suarlighe faa at wide/
forthi gutz retferdige dom/ kand icke
nw lenge tøffue/ther aff werdsens w-
begribelige synd/oc wdygd/nw saare
trengis till at skynde seg. Ther staar
y Sancte Birgitte bøger. Libro vi.
ca. lxvij. At twenne teghen ere wisse om
Antechristi tillkōme/eet nar then me-
nige mand / will gierne høre Ketter-
scke lerdome. Thet andhet nar kler-
kerid er kommen i stoer foractelse oc
haanhedt/om thet er icke nw forhen-
der/maa y oc andhre gode mend dø-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

me oppaa/thet sies meg oc saa till/at
ieg icke blyffuer hoss scrifften/men er
thet saa/at ieg nogen tÿdt træder fra
henne/witterlige/ eller fortredelighe/
giffue thet Gud at meg offuer gaar/
Gutz plage alle mand till aa sywn.
Giøre oc andre saa/gud vnde thennō
oc saa en tilbørlige straff/icke til siels
forderffue/men at the kwnde sig rette
oc kende syn wyldfarelsse. Thÿ beder
ieg edher kiære her Oluff/ at i gierne
læsse thenne bogh / icke for Luthers
skyld / eller hans lerdom/som findis
heer icke vdti/men for Jhesu Christi
lerdom skyld/oc then hellige scriffts
medt hellige mentz/Augustini/ Cipri
ani/oc Bernhardi vnderwißningh.
Thette føffue breff/wille ieg eder til
schriffue/ kiære her Olwff/paa myn
orsage/ oc met then lille bog/bekende
myn fattighe tyenniske/ for edher/ oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

5

edhers kiære Moders gunst oc gode
willie. Men haffde iegh noget lenger
wæridt medt edher y kundsckaff/ thæ
skulle ieg tale noget wyder medt eder
y thette breff/ dog thet kand een andē
tijdt beder giffue sig/ aff een anden o&
sage. Her medt edher then ewig
gudt beffalindis/ nw oc altijdt
Schreffnet y Kiøffnehaffñ
Sanctorum martyꝝ Viti
oc Modesti dag. Anno
dñi. M.CCCCC.
oc xxvi.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Een korth vnderwyſz=
ningh om the x. Gutz bwd
ordt/alle thennom nyttelig
ſom wille ſigh Criſtellighe
och wdhen ſtraff bewiiſze/
bode modt gudt oc mēniſkē

Hen førſte Moiſi
tawle/indeholder trenne
budt/ oc hun beſcriffuer
oſſ hwes wij ære Gwdt
plictige. Thet er/hwat oſſ bør at giø=
re/oc lade aff the tyngh/ſom ære gud
neſt angaende. Och forthi paa min=
dis wij wotij thet førſte bwdh / hwat
Gudt er begerindis aff alles wore hi=
ærter. Oc ſerdelis hwat meningh och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

kancker wy skwllæ om hãnum haffwe
Thet er/at alt thet gode wy mo rette
lige begere/skwlle wy wente aff hans
nwm all ene/liger wijs som aff en god
fader/eller een møget goedt oc trofast
wen. Oc thet vden twiwel/oc mistrost
wdtij en fasth loffwe stadicht hob/ oc
sandt kiærligheedt/altijdt frøctindis
at wy skulle hannum noget fortørne/
icke anderlediss/end som en goed søn
er omhyggellig ath handt schall icke
misteckis sijn kiære fader.

¶ Thet vnderwijss oss oc saa Naturen
at een Gudt er till som alth godt aff=
kommer / oc ther hielper y all nød oc
modgangh. Hwilcket oc hedninge be
kenne y thet /at the mentthe seg thisse
ting at forhwerffue aff theris Guder
the dyrckede thet dog icke wore Gwd
wden till naffns. Och effther theris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

mange/oc wanwittighe loffwe. Saa lyder samme bwdt/Exodi xx.

❡ Första Gwdtz bwd

Thw sckalt icke haffue andre oc fremende Gwder.

☞ Thet andet bwdt vnderwijsser oss hwor wy skulle oss bewijsse mod Gud besyndherlighe wdtij the thingh som ære legomlige/oc wdwortis for mennisken/oc inwortis for wort egedt hiærte/thedt er at wy skwlle ære Guds naffn/hans natur/oc gudomelig wærelsse er hwercken beggribelig aff oss icke heller syelig oc vnderwysilligh for andre/alsomenist er hans naffn forkynnellicht. Saa lyder bwdet.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Andhz Gudtz bwde
Thw sckalt icke tage thiin
Gudtz naffn̄ forfengellige
wdtij thiin mwndt.

☞ Thet thredie bwdt giffwer till kēn-
de/hwore wy skwllæ oss bewysse mode
gwdt i legomligh oc wdwortis gieer-
ningh/oc dyrckylsse/bwdet lyder saa.

¶ Thredie Gwdtz bwdt.
Thw sckalt holde oc hellig
gøre Høytilige dage.

☞ Nw see wy ath oss bywdis i thesse
trenne bwdt/y hwes mode wy sckwle
oss haffwe modt gwdt / meth sindt oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

hiærtens tancker/met ordt oc gierninger/thet er wdtij alt wort leffnet.

¶ Then anden Moisi taffle indeholder vij bwdt/som her effter følger/ oc hwn fore giffwer/ hwor wy sckwlle oss bewise moedt mennisken/ hwat heller thet er y gørinde/eller ladinde.

¶ Thet første aff thisse vij. och fierde blant them alle/giffwer oss till kende hwadt wy ære waare offuermēt plictige/oc effther thij/ at the paa Gudtz wegne/haffue saadan macth oc befalingh/tha er thet tillbørligt/ at thette bwdt skall følge nest effther the første try/som ere gwdt anrørindis. Exēpell till thette bwdt ere/fader/moder/herre/hußbwnde/prelat/forstandere/ oc alle the som haffwe almyndelige be-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

falingh/at skyre/oc regere Saa lyder bwdet.

¶ Fierde Gudtz bwdt

Thw skalt hedre oc ære tijn Fader/oc thijn Moder.

☞ Thet andet bwdt y thenne taffle oc femthe blant them alle / vnderwijser oss/hwor wy skwle løffwe meth wor iefnchristen/oc wor lige/oc thz er hwer mandtz besynderlighe persoon anrørindis/som er at wy skwle paa ingen mandt arghe/eller skade/men alle gaffne. Oc them besynderlige som til off oc wor hielp trengher/hwat heller the ære Fattige/eller Righe wenner/ eller vwenner. Saa lyder bwdet.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Femte bwdt
Thw sckalt icke y hiell slaa

¶ Thet tredie bwdt y thenne taffle/ oc siette y blant them alle/ offuergaar waar ieffñcristens persoon/ at thet in deholder och beslutter the tingh/ som waar ieffñcristen eyer oc besydher / y blant hwilke the ypperste ære. Hans hustrw/ børn/ slecht/ oc wenner hwilc-ket bwdt som aff osś esker/ at wy skul-le thennom icke skende / eller komme wdtij noget werlicth tall. Oc wanære at theris røcte kandt wdtij alle mode worde wbesmittet oc wforactigt Saa lyder samme bwdt.

¶ Siette bwdt.
Thw skalt icke giøre Hoord

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

☞ Thet fierde budet y thenne taffule oc sywende blant thennom alle / giff-wer oss till kende / at wy icke maa scka-de wor iefffiñcristen / paa sith tymelige gods / som er / at icke tage hannom no-get fraa / eller ath forhindre hans for-deel. Men meer / at rame hans besthe medt raadt / oc gierningh. Saa lyder budet.

¶ Sywende bwdt.
Thu sckalt icke stiæle.

☞ Thet femthe budt i thenne taffle / oc Ottinde blandt thennom alle / giff-uer oss till kende / at wy mo ingen man oz røcthe / eller ære formyndscke / men heller at forsware / oc fordectinge / alle mandt till gode / oc gaffñ. Saa lyder budet.

B

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Ottinde budt.

Thu sckalt icke sye falst vit ne emodt thijn ieffñcristen.

☞ Nw kundhe wy see/oc mercke/ath thet er oss strengellige forbudet / y noger mode at arge paa wor ieffñcristen wære sigh hans persoon/eller eyedom Oc twert y moet/er thet oss oc strengelighe budet/at wy altijdt sckule giøre hans gaffñ/oc formene hans sckade/ Ocer thet saa ath wy offuerweye naturlig low oc sckæl/tha finde wy klarlige y thesse budt inthet andet/en thet som er gott oc redeligt. Oc ther hwert mennisckc wille segh bewysis/om thz waar a nthen i gutzstedt/heller eth andet menniscks persoon.

¶ The y syste budt/giffue oss till ken-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

de/woer naturlige sckrøbeligheedt/oc the klarlige bewyßße/at wy ære syndi- ge oc ondhe for Gudt/i thet the biwd oss there renæ tancker/oc begæring/ther wy icke kunde aff stedt kõme / wdaff wor magt/oc forthi haffue wy y thesse twenne budt. Obenbare feyde / oc or- loff arbeyde/oc wmage/wdtij all wor lijffs tijdt. Saa lyde samen budt

¶ Nyende budt.

Thu sckalt icke begere thin ieffñcristens huss.

¶ Thijnde budt

Thu sckalt icke begere hãs Hustrw/ dreng/ eller Pyge

Qwegh eller Noget h; andt
eyer oc besyder.

En kort beslutel-
ske paa thesse x
Gudtz budt.

☞ Cristus siger saa/ hwat som helst
y wyle ath andre mennisk e sckal eder
giøre/ thet samme skule y giøre then-
nom/ forthi siger Christus/ thet er all
thn̄ lerdō/ som bode logē/ oc profeters
bøger indeholder. Oc war thz saa / at
huert mēniske bleffue at spurd oc rād
tzaget. Tha sckule ingen findis / ther
for welgerningh wille haffue wtackne
melighed Jngen wille/ at hans naffn̄
sckule kōme wdiij nogen mandtz tale
till ondhe. Jnghen wille gierne fora-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

kis aff hofferdige menniske. Oc ydermere thet er ingen mandt/lefft at hãs hustrw er wlidigh/wredt/genstridich wkysck eller wblw. Inghen will heller at hans gotz sckall hãnom tagis/stiælis/eller røffuis fra/ Ingen wille gierne bedragis/beswigis/ eller beliffuis Ingen wille heller offuerfaldis medt Orloff oc Feyde/men heller will hwermandt/ath ther sckall brwgis moedt hannum kierlighedt/tacknẽmelighed hielp/trøst/fromhet/tro oc loffue. Oc thette biwdis oss at giøre modt andre oc inthet andhet endt thet samen wy begere modt oss sckall brughis oc bewijsis

¶ Hwor wy thesse budt bryde/oc offuer trææde.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Saa synde wy modt thet Første budt

☞ Om wy vdtij wor modtgang bruge synelsse/troldom/eller anden dieffuels konst/eller oc om wy begere hulp och trøst/aff thennom som medt tro/ och loffwe/ haffue sigh forbundet till dieffuelen/som troldkarle/eller troldqwinner haffue giordt.

Om wy bruge swerdtbreff/ tegen/ yrsther/ordt/wyelsse/och andhen saadan tingh/som i then menningh icke andhet ære / endt sandt troldom/forthij ther settis loffwe till thēnom/oc misloffue till Gudt.
Om wy brijge noggen anden swordt kunst/ther oc saa brugis wdtij atskillige mode som ære medt rijs/feykoste

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Cristalnischke speygle besyndherlighe
klæder/oc farffue.
Om wy med lessningh oc formanelske
vppgraffue penninge aff iorden. Alle
saadane kønster y huadt naffn thenn=
nom giffues/tha ære the och brughis
modt thette budt
Om wy skicke/oc regere wore giernin
ger/oc wordt leffnet/ effther hymmell
tegen/oc spaamendz syelsse.
Om wi beschermme oss/wore børn/husz
eller qwegh/med schrifft/eller manel
sse/med dyr/swerdt/yldt/eller wandt
Om wy wor wløcke oc modtgang till
legge diefflindt/eller onde mennisker
Om wy icke wortij saadan meningh
annāme onth oc gott/lycke oc vlycke/
som thet waare for lowligh sag kom
med aff Gudt/eller aff hans tilladel=
sse. Oc forthi skall thet annāmis wel=
wyllighe och haffues meth tacke/ om

B iiij

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

thet er onth eller oc offuergiffuis/om
thet er gott oc Gudt saa teckis.
Om wy freste Gudt/settindis oss i sielff eller liffs fara.
Om wy ære homodige aff wor retferdighedt/wijßdom/eller andhre Gutz gaffuer/legomlige/eller aandelige
Om wy dyrcke och ære Gudtz hellien alsom eniste fortymeligt gotz oc gaffū oc icke for sielsens nytte oc behoff
Om wy icke altijdt/oc paa alle stæder sette loffue till Gudt/oc alsomenist the forlade oss till hans naade oc miskūd i alle wor gierninger/oc alt wort gantske leffnet.
Om wy twiffle noget paa then hellige tro/eller paa Gudtz mijskundt/och barmhertige willie.
Om wy icke styrke oc hielpe andre folckis wantro/oc misloffue/medt Raed oc goedt vnderwijßning/saa ath the

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

kunne komme i redt oc stadigh tro oc loffue till Gudt.
Her vndher besluttis oc saa all wantro/misloffue/mysshob och mystrøst/ Ther nogen tijdt kunde haffues om Gudt eller om hans hellige godthedt oc lyffte.

¶ Saa bryde wy modt thet andhet budt

☞ Om wy swerie aff en ondt waane oc y then sagh ther huercken er Gudt till loff/eller menniscken till gaffn
Om wy swerie oss wijtterlige om meen oc om wy icke holde troo oc loffue.
Om wy swerie eller oc loffue at giøre noget ondt.
Om wy yuske eller bede nogen mand

13

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ont ther till tagindis Gutz naffñ som
er om wy saa sye Gudt forbande tegh
eller oc sette y blant hans hellige død
faar oc blod.
Om wy daarlige/eller geckelige skem
pte/oc taale om Gudt/eller och om wi
drage nogen ordt aff ten hellige scrifft
till daarligt skempt oc gãmen
Om wy icke kalle paa Gutz naffñ/ vt
ij wor modgangh/oc om wy icke tacke
loffue oc welsigne Gudt' y nødt och y
løst/ont oc got/lycke oc wlycke.
Om wy ære oc vphøye oss oc wort na-
ffñ/oc begere at wor wijsdom/oc from
hedt skulle actis oc affholdis.
Om wy falskellighe kalle paa Gudtz
naffñ/som Kettere giøre oc om wy aff
homodt for werdzens prijss tage oss til
helligetz naffñ/oc tytell.
Om wy icke loffue Gudtz naffñ i alle
the tingh/som hende kunne/huat hel-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ler the ære oſſ medt eller y mode
Om wy icke ſtraffe/eller ſtaa thennō y modt/ther wanære Gudtz naffn̄ /oc thet falſkellige/oc ſpottellighe bruge i nogen orſage till ondt.
Her vnder beſlutis all forfengeligh/heder oc ere/ſom menniſken tager ſeg till/y aandellige tingh/forthÿ Gudtz naffn̄ bør alſomeniſte at æris oc loffwis ewindellige.

❡ Saa bryde wy modt thet Tredie budt

☞ Om wy icke høre predicken/oc lere Gudtz ordt.
Om wy icke bede oc tiene Gud i ſand aandellighedt.
Om wy lade ſom gode gierninger gi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Priis aff wor macht/oc icke kendis ath the ære Gudtz besynnerlige gierninger oc gaffuer.

Om wy ære icke saa møghet dragne fraa wort eghet sindt oc begering ath wy lade alting ske oc wære effter Gutz willie.

Om wy icke hielpe oc sckynde addhre till ath giøre thisse tingh/ eller och formene at giøre her emodt

Om wy icke bekende wore synder for Gudt/met then acht at wy wille thennom bædre.

Om wy forsømme at tacke och loffue Gudt/for alle sine welgierninger

Om wy icke søge till messe oc almenelig bøn oc tieniste

¶ Saa bryde wy modt thet Fierde budt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

☞ Om wy blygis wore foreldris ar-
modt/oc fattigdom/eller noghen an-
den theris yselhedt oc modtgang
Om wy icke beføҏrie thennom / medt
klæde/oc føde/oc møget mere/om wy
bandne/sla/foracte/oc ynske thennom
ont eller oc met bagtall/hadt / oc wlis-
delsse wanære thennom.
Om wy icke haffue een ypperlig acht
oc erlig menning/om thennom
Om wy icke holde thennom i ære/och
wrdningh/oc saa naer thi ere oss streg-
ge oc haarde
Om wy icke achte och holde wdth aff
wort herskab oc offuermendt.
Om wy icke ere thennom tro/oc lydi-
ge/i alle sømmelighe tingh /som icke
ere Gudt y modt/huat heller samme
offuermendt ere onde eller gode.
Om wy icke forde och fremmæ thette
budt/oc staa thennom i mod som thz

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

forhindre.
Her wnder beslutis all fortredenheyt oc wlydelsse.

¶ Saa synde wy modt thet ffemthe budt

☞ Om wy bære wrede mod wor ieffñ cristen/eller och wdtrycke sãme wrede medt spøtscke ordt/oc tegen.
Om wy aff wred hugh kalle wor ieffñ cristen een daare/eller een geck/ vnder hwilcke spottellighe naffñ/beslutis alle forsmædelige/och haanlige titæll/ som ere spotz/oc sckendis ordt.
Om wy kundtgiøre een andens sindt oc sckrøbellighed/ther oss burde at hē ble/skule oc orsage/alt thet bør oss ath som wy lønlige wyde/eller oss hemeli-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ge ſyes.
Om wy icke forladhe brøde/ther bry=
dis y mod oſſ/oc ſerdelis waare wen=
neris brøde.
Om wy icke bede wore yvenner godt.
Om wy icke bewyſſe thennom kiær=
lighedt willie/oc tieniſte.
Her vnder beſluttis alle the ſyndher
ſom kōme aff wrede/oc hadt/ ſom ere
mandrab/orloff/roff/oc brandt/yder=
mere kyff oc trecte.
Om wy affwindis wedt nogen mantz
lycke/oc framgangh/eller eth glædis
wed hans wløcke/oc modgang
Om wy icke bruge mij kundelige gier
ninger/oc ſaa mod wor yven oc fiede
Om wy icke aff ſtyre oc affwerie/fat=
tige/oc vſkyldige folkis ſkade oc off=
werlaſt.
Om wy raade/eller ſmigre nogen till
wmildhedt/wold/oc macht.

Om wy spylde samdrectighed /mellō folck aff had/oc medt løgen/oc bedres gerij.
Om wy forlige/oc aff tale bulder och trecte
Om wy forsøme ath stijlle wrede /och hadt/ ther som wy thet giøre kunde/ forthij thet er/at icke forde/oc fremme thette budt.

¶ Saa synde wy modt Thet Siette budt

☞ Om wy sckende nogen iomfru
Om wy beligge nogen mands hußfrw/som er ath giøre hoor/och om wy haffue lægere med andre løsse qwiner
Om wy bedryue kettery/ eller saadan fulhedt/som er/ nar wy syndhe medt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

them/ther oss ære anrørindis y sleght eller swagersckaff
Om wy bruge personer y modt naturin/ huilcken fulhedt/ som kallis the stumme synder
Om wy med vkysk tale/hystorier/wijser/belede/oc malning/styrcke/oc opeholde vkyscke gerningh/ oc tancker
Om wy medt øgen/hender/oc andre lemmer haffue oss vbeqwemmellighe y siwn/tagelsse/eller hiærtens sam tyke till sadan syndt oc fulhedt
Om wy icke wocthe oss for the tingh/ ther oss giffuer orsage till vkysckhedt som ere offuerflødig madt/oc drycke/ lædie/orkeløshedt/søffn/oc theris lige
Om wy dierffuelige daglige oc wenlige haffue omgengelsse medt qwinner/om wy ere mendt/eller met mēdt om wy ere qwinner/forthi ther kommer stoer orsage aff till thenne syndt

E

Om wy medt hemedigt smyckerij/oc løsactigt omgengelsse/draghe andris begeringh till syndt/
Om wy vdi wor husse pphonde/oc til stæde syndigh orsage/medt vbeqwemen personer/dryck/daabill/sengh/roo/oc mag
Om wy icke styrcke/oc bewaare andre folckis kyskhedt/oc gode rycte/medt Raadt oc lerdom.
Om wy icke affwærie/oc affstyre skalkis macht/oc wold/dher the met wele nogen vbluelige offuer falde

¶ Saa synde wy modt thet Siwende budt.

☞ Om wy bruge tiffuerij/roff/eller aager/dha synde wy wdij aager/nar wy laane wort gotz bortt/och thet icke

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

forgeffuee/men tag indie effuer sum
men nogen tingh/som oss kommer till
bade/oc profith forti wor herre sigh
saa/y sckulle vndisetre een anden met
laan/oc wentte edher ther ingen pro=
fith fore.
Om wy hoffue/oc bruge falsck wecht
oc maade/y beßmer/kādne oc skieppe
Om wy affhende y kiøff end waare/
for then som burde at wære godt.
Om wy opbære wretferdigh arff/och
renthe.
Om wy forhale/oc indeholle/ noghen
mandz eller qwinnis forthientte løn
oc icke betale y tijdhe
Om wy icke laane wor iffencrihsten/
ther tørfftig er/oc thet wden aager/oc
pant/som hannom kandt till skadhe
komme.
Om wy ære gerige/oc y alle mode om
higgellige/at sancke rigdom/oc i hues

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

mode/wy kunde medt argeliske drage fraa andhre/oc till off.

Om wy icke aff raade/oc aff styre wor ieffñ cristens sckade.

Oc om wy icke giffue hannom atwar syll/om syn sckade

Om wy forhyndhre nogen mantz for deel/oc gaffn

Om wy myswnde nogen mandt syn lycke oc baade.

Her vnder besluttis alle gyrigheds omslagh/y huat naffn dhe haffue/eller thennom kandt giffues.

Saa synde wy modt thet Ottinde budt.

☞ Om wy vdij dom/tye oc icke thale

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

sandheedt/eller om wy vnderslaa / oc
vndertrocte/thet som sādt er for wild
wenschab/fryeth/fore gynst/eller ga=
Om wy medt løgen eller s kal= (ffue
khedt giøre nogen mandt sckade.
Om wy medt sødt tale/oc sleg/oc saa
sckade nogen mandt/som s keer naar
wy ære lackere/oc ørethudere/eller wy
tale medt two tunger aff een mundt.
Om wy døme nogen mands leffnet/
tale/gotz/eller penninge till onde / el=
ler oc komme thennom y nogen mādz
hadt/oc vgynst.
Om wy gyernæ høre onde tunger / oc
icke affraade sckalckis onde tale/eller
staa y modt theris falsckhedt
Om wy icke bruge wor egen tunge till
at forswaare/orsage/oc fordectinghe
wor ieffñcristens naffñ/oc Ryethe he=
der oc ære.
Om wy icke straffe oc affsnybbør la=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Eere/oc øretwder
Om wy icke obenbare / forkynde alle folckis gode gierninger/ oc vnderslaa theris brøst oc mysgierninger
Om wy tye sandt/eller icke for sware thet som sant er.
Her vnder beslutis Alle the syndher som medt tunge bedriuis/y dom eller vden dom/nogen mandt till skade oc foractelsse.

¶ Saa syndis modt the tw Siste budt.

☞ The thw siste budt/settis off fore/ ligerwijs som eeth maall eller en kamp ther wy skullæ stande till/oc øffue off vdi medt daxlicth arbeide/oc peni. tenze/kallindis ther till trøst oc styrke

aff gutz hielp oc naade. Then syndi-
ge/løse/oconde/begering/ wy ere met
bespentte/hun forgaar icke eller platt
offuerwindis/før en legomet ther er om-
wendt till iord och muld Oc vpstaar
y gien till thet vdødellige leffnet/som
bliffuer vden all brøst oc smytte

Alle the synder som Budt aff for-
thørnis/bedriff wes modt noghen aff
thisse budt.

Met wore fem sind/synde wy mod
thet femte oc siette budt.

The vij miskundelige gerningher/
beslutttis y thet femte oc syf windz
budt.

The vij dødellige synder / driffues
modt alle budt/Hoffferdig heedt fra

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

dis y modt thet første/oc andet budt/ Girigheedt emodt thet siwnde/ for-thi at all girighedt er stiylt for Gudt/ wrede oc awindt y modt thet fempte/ Ukyscheedt y modt thet siette. Off-uerflødigheedt oc y modt thet siettthe Ladthedt dogh at hun findis modt alle budt. Da er hun besunderlighe y modt thet tredie.

¶ The som kallis frē mede synder.

☞ Bedriffues oc sa modt alle Gutz bud/ effther thi at wy medt budt/ be-falingh/raadt/hielp/oc somtycke/ kū-de synde modt alle Gudtz budt. The fremmede synder bedriffues som nw sagt er medt budt/befalingh/raadt/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

hielp/oc ſamtycke.

☞ The iiij. Raabende ſyndher/ giø-
ris y modt thet fempte oc ſiwnde bud

☞ Oc the ſtumme ſyndher/ſom er y
modt naturen/giøris e modt thet ſiet
te budt/wdtij hwilcket all vkyſckhedt
forbiudis/vndentagen natturlig ſam
gangh y egtheſckaff.

¶ J alle theſſe gierninger ſee wy icke
andet endt wor egen willie/oc kiærlig
hedt/met huilcken wy alſomeniſte at
ſpørie wort gaffn/lyſt oc glæde/tagin
dis bode fra gudt oc wor ieffnchriſten/
thet thennom hør till/oc huerckem gi
øre wy Gudt/eller menniſcken thz wy
ære thennom plictige. Sa at Auguſti
nus haffuer rettellige ſagt/at wor egē
kiærlighedt er hoffuedt oc begyndel-
ſe till all ſynd.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Thi kunde wy klærlige skønie/at y desse budt/icke andet biudis/end gutz oc menniskens kierlighedt/och icke andet forbindis/endt wor egen kiærlighedt/saa at thesse budt bode brydis oc holdis medt kiærligheedt/ther er forthi Sancti Poowels ord/at alle buds fulkõmelsse/er een sand kiærlighedt/ligerwiss som ther offuer gangh och brøde/er en wrangh oc vsandt kiærlighedt.

¶ Om alle thisse buds fuldkommelsse.

¶ Saa fulkõme oc holde wy thet første budt.

¶ Om wy rædis oc elscke Gudt vdi

en ſandt oc ſtadigh troo/oc ſaa forla-
de oſſ till hannom/at wy plat negthe/
oc forſage oſſ ſiælffue/i alle ting/onde
oc gode/Oc ſaa ſette oſſ y Gudtz wil-
liæ oc hender/at handt altingh wen-
der oſſ till eller fra/effther ſyn benedi-
de williæ/oc oſſ kandt nyttelligt wære
ſaa at hans willie/kand bliffue heer
paa iorden/ſom handt er y hĕmellen.
Oc alle the artikle ſom findis y then
hellige ſchrifft/om troo/haab/redſle/
kiærlighedt till Gudt/ſckulle dragis
till thette budt/forthi the beſ.stia̅kor
telliged her ydti.

¶ Saa holde oc fuldkomme wy thet Andhet budt.

Om wy ære/loffue/oc priſſe gudtz

naffñ/medt welsignelsse. Oc paa kall saa at wy wort naffñ heder oc ære thẽ offuer aldelis forsmaa/oc foracte/ pa thet at gudt kañd then ære ene behol- de/at som handt er altingh / saa giør oc altingh/oc besynderlighe thet som er wel giort.

¶ Till thette budt sckall dragis alth thet som stoor y then heilige schrifft/ om gutz loff/ære/priiss/oc tacknẽmel- lighedt/om hans benedide naffn/och om aandelligs lyst oc glæde

¶ Saa holde oc fuldkõme wy thet Tredie budt.

☞ Saa sckulle wy setthe oss indt till Gudtz williæ/at wy begære inderlige thet handt sckall oss brughe i alle the

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

gierninger/ther hannom kunde tekis Oc forthi sckulle wy inthet acthæ oss sielffue/men lade oss at wære wanmectige till all dygt oc gode gierningher paa thet/wy kunde kende/at wy haffue Gudt behoff/som sendelighe/er at wære aandellighe fattigh. Oc forthÿ sckule wy offre oss y Gudtz hender Ligerwijs som wy waare døde/ eller wfødde/paa thet ath handt sckall allene bliffue wor Gudt. Oc forthÿ giøre oss delactigh aff sit eghet naffn/ oc syne gierninger/effther then meninhgh som the twenne budt indeholde/ ther nw schreffne oc fortalde ere.

¶ Oc ydermere sckule by bewÿsse oss/ i all then dyrckelsse/som gud medt rettellige dyrckis/som eer at predicke for andre Gudtz ordt/oc ath høre gierne predicken/beløbe oc saa/ medt hiær=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

thens tancker/y thet hellige messe em
bede Guts wsyelighe welgiærninger/
oc for thennom wide hannem tack/oc
bekende wore synder/ oc mysgiernin-
ger/for Gudi medt eth angerfuldt hi
ærte. Oc en fast løffue till Gudt / ath
the kunde oss forladis/oc ther neest ath/
øffue oss i gode gierningher/met huil
ke tingh/wy sckulle trenge aldt legem
lighedt till/at wære aandellighedt vn
derdanigh/paa thet at worr giernin-
ger/oc wort leffnet kandt høre gudt til
oc icke oss/oc firnis hans gierninger
oc icke wore/

¶ Saa holde oc fuldkō me
wy thet Fierde budt.

☞ Om wy ere ydmyge/lydige/oc vns

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

derdanige for all offuermacht/ oc thz aff en frem/ oc en godt willie/ oc helst ferthij at thet er gudt tacknēmeligt/ at saa scheer oc serdelis naar thz kādt scke/ wden all giensiælsse/ klaffue/ och knur.

¶ J thette bud besluttis oc saa alt thz som staar i scrifften om lydelss/ vnderdanighedt/ reuerentze/ oc ydning mod Fader/ och Moder/ Konger/ Offwersmendt/ Prelater/ Prester/ Gamble oc wyse mendt.

¶ Saa holde oc fuldkōme wy thet Femte budt.

☞ Om wy ere taalmodige/ mylde oc gode fredsommelige oc barmhiærtighe/ oc om wort hiærte er saa klar gi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ort/medtwenſckab/oc ſahtmodighed at thet haffuer i ſigh huercken wrede eller hadt/eller nogen haadheedt. Oc thet ickæ alſomeniſte modt wore wenner/men oc ſaa modt wore vwenner/ oc alle mandt.

¶ J thette budt beſluttis all then ler=dom/ſom er y ſchrifften/ om talmodighedt/ſagtmodighedt fred/endrectigh edt/oc andre ſaadane dygder.

¶ Saa holde oc fuldkōme wy thet Sixtte budt.

☞ Om wy ere høffuiſke/rene/oc bluuge/icke alſomeniſte wdi waare giær=ninger/men oc ſaa wdi waare ordt/ſeder/oc hiærthens tancker/ther neſth/ om wy haffue oſſ ſparlighe y madt/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

dryck/søffn/oc met the personer/som medt theris omgengelsse/ willie/och wenskab kunde drage oss y synd/och syndigh orsage/

¶ J thette budt beslutti och saa all then lerdom/som staer y scrifften/om blwghedt/faste/ædrughedt/affholde sparsomheedt/gudellige bøner/wegt arbeyde/Oc i hues andre mode kyskehedt/oc reenhedt kandt bewaris och gemmis.

¶ Saa holde oc fuldkomme wy thet Siwende budt.

☞ Om wy ere aandellige fattighe/ oc welwilige sparsomme y wor egen thering/oc runde modt andre.
Om wy ere redeboen/medt gotz/och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

penninge/till at hielpe thennom som trenger/oc oss haffuer behoff/
Om wy leffue for uden nydsckab/och gerighed/redeboen till/at herbere for Gutz skyld fremmede oc weyfarne fattigt folck.
Her vnder wesluttis alle the forbud/ som ere mod Girighed/wretfaughed gotz/afflod eller erfft mod aager falsk oc swyg/skade/oc forhinder/ paa wor ieffn cristens gaffn eller oc forsømelsse till hans sckade

Saa holde oc fuldkōme wy thet Ottinde budt.

☞ Om wy ere fredsōmelige/oc haffue eeñ redelig tunge/ther sckader ingē mandt/oc gaffuer alle/ther oc saa for

ligher twedracth. Orsager/och farder
tinger thennom som brødige ære/och
altingh dømer i then beste meningh.
¶ I thette bud besluttis alt thet som
er budet y scrifften. Om tysthed oc be
qwem tale oc y hwat som helsth wor
ieffñcristens røcthe/heder oc ære/ sa-
ger/rettferdighed 'oc godthedt/er an-
gaaindis/och alt thet som er forbu-
det om bagtall/løgen/wredelig dom/
oc y hues andhre mode/wor tunghe/
oc tale kand synde.

¶ Om de tw Siste budt.

☞ Tha holdis the siste budt. Naar
wy ære fulkōmelige/gode/oc rene/bo-
de for gierningh/oc begeringh/oc nar
wy aff ett frompt oc runt hiærte/for-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

smaa all timelig rigdom/och legoms-
lig løst/forthi wy tha hwercken begæ
re nogen mantz gotz hustrw/pige/ ellr̃
dreng/ huilcket icke kandt dog fuldkō
melige sckee/i thenne syndige werden
men y then tilkōmendis helige oc eui
ge tijdt.

¶ Jthesse budt biudis icke andhz ten
ath wy sckullæ elscke thet som er frem
met/oc almennelight/oc icke oss sielffue
Forthi thet er Christendoms kiærlig
hedt/ther icke kamer sith eget beste/
men andris/thet er gutz oc syn ieffn-
cristens/hues willie hand giør oc icke
syn egen. Som Christus Jesus wor
frelsermand giorde syn Faders wil-
lie/oc wort gaffn̄/oc icke sin willie/el-
ler sith gaffn̄.

¶ Oc forthi tha see wy/at alle sckicke-
lige fundt/till at leffue effther/ere kor
selige beslutter/y thesse x budt/ saa at

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

huilcken som wyl medt flyd/ oc wins
skibelighed/fulkōme thesse budt/the
haffuer handt hwer tyme orsaghe till
gode gerninger/saa at wy for thē sag
till tijds fordrefft tørffue icke tage oss
fore/andre frēmede oc vnyttige huerff
som er at løbe fraa eth stedt/oc till et
andher/eller oc øffue seg i the giernin
ger/ther huercken biwdis oss aff gud
eller oc kunde gaffne y fram tyden
¶ Thij er thet obenbarlige nock/ath
oss byudis icke i thesse bud/wor egen
tiænniste/wort eghen gaffn̄ / eller wy
sckule aff andhre noghet forhuerffue/
men alsomeniste hwat wy sckule giø
re/oc lade/mod menniscken/oc Gudt
saa at een blyndt mandt maa ther ta
ge oppaa/at Gudtz budt icke holdis/
med then kiærlighed wy bewisse mod
oss sielffue wor egē kierlighed oc gafn̄
gifuer sig wel se/ffoc forthi gøris icke

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

behoff/at hand sckall oss blwdis/ wy
ere doch wor egne wenner naturlighe
oc alth for møget. Ther komer iw alle
synd vdaff/at wy formøget/giøre wor
egen wyllie/oc ramet wort eget beste/
oc forthy giørs thet meer behoff/ath
draghe oss ther fraa/ endt sckůnde oss
ther till/medt noget bud

¶ Then leffuer forthi best/som brw-
ger Cristendoms kierlighed mod een
anden/thet er y sandthed hans retthe
gaffn/oc profith/oc twerdt emod/thē
leffuer alsom werst/som leffuer seg til
gode/oc ingen anden till gaffn

¶ Thenne lerdom inde holde thesse x
bud/aff huilcken wij kunde see/oc vn
derstaa /at gantske faa menneske leff
ue rettellige/vdtij Guds low/oc bud.
Oc y thet wy ere menniscker/tha fin-
dis ingen som rettellige leffuer/forthi
wy ere wore egne wenner formøget/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

oc ther træd hade wy andhre

¶ Thisse samme x Gudtz budt kortelligen vth set paa Rijm.

¶ Thet Første.

☞ Haff ey Gudt/mer en een
Om tw wilt wære vden meen
Elsck saa hãnom aff hiærtens grũdt
Oc holdt hans budt/y alle stundt
J hwadt tw elsker/lige met ham
Thz blwffuer thijn Gud/teg til skam

¶ Thet Andet.

Thijn Gud sckaltu altijdt frye oc ære
Medt erlig tale/oc hiærtens begære

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Skall hād wære teg blid/oc icke wret
Tha wocte teg wel/for løgē oc menet
Then som wyll gierne/liwe oc swerie
Sin egen siæl/monde handt forherie

¶ Thet Trædie

Wiltu teckis/thÿn kiære Gudt
Tha holt giærne/helligdages bwd
Som er Gutz ordt/at giærne høre
Oc ingen synd/met foracth at giøre
Oc thē till bruge/bode hēder oc mūdt
J gode gierninger/aff hiærtēs grūdt

¶ Thet Fierde.

Nest thin Gud/ ther tegh haffuer skapth
Elsk̄ foreldre/aff all thÿn macth.
Saa foer tw alder lystigh/oc lang
Oc ewicht liff/vden sorgh oc twangh

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

I foreldris naffn/besluttis the alle
Som wy forstandere/oc høffuitzmen
kalde.

¶ Thet Femthe.

Haff siden/ aff alt thijt hiærte kiær
Thijn ieffncristē/som sidder teg nær
Thij wocthe tegh well/for mede och
mandrab
Om thu wilt bliffue/vdtij herres wen
sckab.
Desligest/giør oc medt awindt oc hat
Tha bliffuer tw/med Gudt ewindes
lige glad.

¶ Thet Siette.

Wær kysck/oc reen/vdtij gierning/oc
snack
At tw kandt findis/vden meen oc lak

29

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Giør ey hord/om tw est wijff
Tha foer tw ewige loff/oc prijff
Men kantu thin mage/ickæ ombære
Tha gack y ecteskab/mz heder oc ere

¶ Thet Siwnde

Gør een anden som tw wilt haffue
Tha følger teg/gott røcte till graffue
Begær forthi/off ingen mandt
Wden thz/tw met mindhe betale kāt
Jhuat tw faar/modt rett/oc sckiell
Lu thz for gudt/boderøffuer oc stiell

¶ Thet Ottinde

Skall tw thijn Gud/rettellige frycthe
Gack effter ingen mandz ære oc rycte
Thy tall aldri/om tw est from
Falst vitne/eller wretferdig dom
Bag tal/oc løhen/sckall tw ey føre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Ey heller andre thet giør glærne høre

¶ Thet Nyende

Wyltu bliffue/vdtij herrens hyllist
Tha giør hwer mand/sckyell oc fillist
Begær ey hans ager/engh eller iordt
Ey huß/eller noget vdt aff hās gaard
Wden thz/meth mynde kand sckee
Om tw skalt vndgaa/thet ewige wee

¶ Thet Tijnde

Wyltu tiæne Gudt/medt sandthedt
oc troo.
Tha begær intet/aff en andhen mā-
dtz boo.
Wære sig enthen pige eller dreng
Eller Hustrw/ther gaer medt hannš
y sengh.
Ellers kōmer tw/y then nødt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Som er then ewige/sorg oc dødt.

❧ Een kort vnderwijssning paa the artickill then hellige tro indeholder.

Then hellige tro sũmeris i trenne stycker/forthy hun indeholder the hellige trefoldigheds trenne persooner/som ere Gudt Fader/Søn/oc thē Helliand/saa at huer aff thennom y thette register tilleggis besynderligh magt oc krafft. Thi er thette then ypperste Artickill/ oc alle the andhre ere hans tilhang.

¶ Men her sckule wy først agthe/ath ther troes i twenne maadhe/først tro wy thet wære sandt ther sies om gud

som wy oc tro huadt ther sies om tyc-
kin/dieffuelin oc heluede/dog thet eer
meer at haffue kundskaff eller een for
gengelig mening/en at rettelige tro.
¶ J ander maade tro wy paa Gudt/
thet er at wy saa sette loffue till han-
nom/ath wy icke all eniste tror wære
sant ther sies om hānom/men wy oc
saa forlade oss till hannom/befale oc
andtworde oss vdij hans hender och
guddōmelige willie. Oc paa een godt
trøst/oc saa diærffue oss till ath giøre
noghet met hannom/troendis vdhen
all misloffue/at wy thet aff hannom
kunne faa oc forherffue/ther wy haff-
ue høst predickis oc talis om/y huess
made wy aldrig setthe tro eller loffue
till noghz menniske/fordi saa/kunne
en/Tyrckin prijsis och loffuis for oss/
vdij aller beste maade/eller om wy kū
ne tro noghet menniscke wære prijses

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ligt / aff syn fromhedt meth alle gode wilkaar / icke kunne wy en tha saa tro paa samme menniscke / at wy vdi alle maade forlode oss ther till.

¶ Men then tro som setter seg trøstelige ind till gud / bode met liff oc død (thi at Gud er saadan i sandhed som han sies at wære) hun gør allene en cristen mand.

¶ Oc huadt som helst wy begære vdi thenne tro / thet wydes oss / oc henne kan inthet fast hiærthe haffue / forthi hun er then sande loffuendis tro / ther thet første bud aff oss eskir oc begær / ther sier. Jeg er thÿn Gudt Tu skalt icke haffue andre och fremede Guder.

¶ Oc fordi nar wi saa sie / ieg tror paa Gud. Thette ord (paa) er icke sæt wedhen sag / eller forgeffuis / wy icke saa sie. Jeg tror Gud Fader / eller ieg tror om Gud Fader. Men iegh tror paa

Gud Fader/paa Gud Søn/ och paa
then Helliandt. Oc saadan tro sckall
till inghen haffuis vdhen till Gud al
ene. Oc ydermere Jesu Christi guddō
oc then Helliands bekende wy thē mz
at wy icke anderledis tro paa thennō
en paa Gud Fader. Och forthi liger=
wyss som ther vdti een maade / troes
paa the trenne personer/ saa ere the oc
saa aleniste een sand Gud.

¶ Then Förste part aff then Hellige troo.

Jegh tror paa Gud Fader
almectiste/ hēmels oc jords
sckabere.

¶ Thet er.

☞ Jeg wedersier dieffuelin/ alle aff=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

guders dyrckilse / all trolldom falsck tro oc loffue / mit hob oc trøst setther ieg til inthe werdsins menniscke / icke heller till meg sielff / ey till myn mage lerdō / rÿgdō wÿsdō / frōhet / eller huat som heist ieg eyer oc besyder. Jeg set-ter myn trøst oc loffue till inthe crea-tur / huad heller thet er y himmelen el-ler paa iordhen. Myn loffue setter ieg all ene / till then wbetacte / vsyulige / oc vbegrybelige eniste gud / som haffuer sckapt himmell oc iord / hannom ant-worder ieg meg.

¶ Oc framdelis ieg rædis icke heller dieffuelin eller hans ondhe selsckab / forthi at myn Gud er offuer thennom alle. Icke will ieg heller dess myndhre forlade meg till Gud / om alle mennis-kin anthen plat forlade meg / eller och ginghe effter myn forderffue. Oc icke will ieg heller sette myndre loffue till

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

hannom/at ieg er arm oc fattig/ wlert
oc wanwittig/forsmaad oc trøfftigh/
vdj alle ting. Icke heller dess myndis
at ieg er een syndere/forthi at thenne
myn tro som hun bode sckall oc bør/
offuergaar alle tingh huatheller the
nw ere till/eller oc ey/ wære seg syndt/
eller dygd/oc kortelige huat som helst
wære kandt / saa ath thenne myn tro
forbinder seg oc meg till gud/till huil
ked hans første bud meg lær oc tren-
gher. Icke begær ieg heller aff hannō
nogre teghen/at ieg sckall hannū icke
freeste/men fastelig' forlader ieg meg
till hannom/dog han oc saa will for-
hale meg sine gaffuer oc naade/oc len
ge wyll bydhe met thennom effter sin
guddōmelighe willie.

¶ Ieg legger hannom fore huercken
dag eller stund/maade eller wilkaar/
men alting setter ieg wdi hans willie

E

aff een frem oc fast tro / for vdhen all myslosfue.

¶ Effther thi han er alsom megtigst / huad kan meg tha fattis / ther han kã iw bode giøre oc bewyse meg. Effther thi han er himmels oc iordz skabere / oc alle creaturs herre / hwem kan tha taghe meg noghet fra / eller giøre meg skade:

¶ Eller hwy sckule icke alting komme meg till gode och gaffñe / nar then er meg gunstig oc will meg godt / ther all tingh er lydig och vnderdanigh: Nw framdelis effther thi han er gud / tha wed han oc saa / huad hã haffuer om meg forseed oc sckicked / oc i huess made han kan alting forde oc frẽme meg till gode. Oc huad som helst han wed oc will / thet kan han oc aff stedt kõme Oc fordi han er myn Fader / tha will han thet gantscke gierne.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

37

¶ Oc ther sö ieg forlader meg till han-
nom/oc inthe twyll paa desse stycker/
tha er ieg i sandhed Guds søn/thia-
nere och arffuingh till ewyg tijdt/ thi
sckall allting hende meg effther myn
tro oc loffue.

¶ Anden part aff thē Hellige troo.

Oc ieg tror paa wor Herre
Jesum Christum/Gud fa-
ders enisthe søn / som war
vndfanghen aff then Helli-
and/och fød aff Jomfruw
Maria/pynt oc plaget vn-
der Pontio Pylato/kaars-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

fest død oc fordhet/nedder-
stey till heluede / och tredie
dag opstod aff døde. Opfor
tillhimmels/och sider hoff
Gud Faders høghre syde/
huedē han er oc igen wen-
tendis at dømme leffendis
oc døde. ¶ Thet er.

☞ Jeg tror icke all ene Jesum Chri-
stum at wære Guds Faders sandhe
oc eniste søn/fødder aff ewig tijdt/aff
guddommelig natur/thr̄ er oc wærid
haffuer ewigh/vdhen all begyndelsse.
Men ieg tror oc saa alting ath wære
hannom vnderdanig/oc fordi tror ieg
hānom at wære mijn/oc alle creaturs
herre/ther han aff guddoms magt/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

haffuer skapt met syn Fader.
¶ Jeg tror/at inghen setter retteligha
loffue till Gud Fader/eller oc kan till
Faderin komme/aff syn wijsdō/fors
standt eller klogskaff / eller wære seg
huad som helst neffnis kand/i himel
och paa iordhen/vdhē formedels thēn
ne Guds eniste søn Christo Jesu/thz
er medt een stadig tro paa hans helli
ge naffn̄/fwrstelige rige oc guddoms
magt.
¶ Jeg tror stadige vdhen all mysloffs
ue/at han er vndfanghen aff thn̄ Hel
liandt/megh till gode / for vdhen alle
mantz oc legomlig gerning/for vdhen
legomlig Fader oc mantz natur. Och
thet fordi at han wille reengiøre/ alle
theris syndige/legomlige/besmittige
oc fordømde/vndfengsill / som trode
paa hannom/ oc samme legomlighe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Vudkengsill/wille hand aandeligh gi
øre alsomen iske/aff syn oc Gudt Fa-
ders naturlige fry oc gode willie
¶ Jeg tror at thēne Guds søn er meg
fød aff then reene oc wkrenckte møø/
Maria/oc thet vdhen all brøst oc meē
paa syn legomlig oc aandelige Jom-
frudom/at han alle synder oc fordom
melighe fødsill / bode mijn oc alle tro
mennis kis / sckulde welsigne oc reen/
giøre/aff Gud Faders mis kundelli-
ge forsyn oc sckicke/at the icke her eff-
ther sckulde oss noghet skade.
¶ Jeg tror at hand tolde pyne oc pla-
ge paa korsid for myne oc alle theris
synder/som tror oc forlader seg till hā
nom. Oc ieg tror at han ther met haff
uer welsignedt all pyne oc plage/ saa
at the her effther kunde inthet skade/
men møghet gaffne/fordi ath the haf
ue mz seg bode salighed oc werdskild

¶ Jeg troꝛ at han war død oc ſordhet
till at dræbe och begraffue alle myns
ſynder/oc all tro menniſkins ſyndher
Och ydermere troꝛ ieg/ath hans død
haffuer drept all legomlig død/ſaa at
han er nw icke alſomen iſte wanmec-
tig till at ſkade noghet menniſke/ mē
han er oc ſaa bleffuē ſalig oc nyttelig
¶ Jeg troꝛ at han ſteg neder till hel-
uede/at han ſckulde vndertræde di-
effuelin/mz ſith welde oc tyrāne magt
ſwig oc ondſkaff/oc grybe hānom till
myn oc alle tro menniſkis fanghe/ at
han her effter ſchulde oſſ ingen ſkade
kunne giøre. Oc paa thet han ſckulde
frelſſe meg fra heluede/ och giøre thet
ſaa magtløſt till at ſkade/at thet her
effther ſkulde i mange maade gāffne
¶ Jeg troꝛ at han tredie dag opſtode
aff døde/at han ſckulde meg och alle
tro menniſker foꝛ føre till eeth nych

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

liff/och leffnet. Och ther met saa op-
wecke meg till naade/och then Helli-
ands gaffuer/at ieg her effter sckulde
icke syndhe/men tiene hannom al ene
saa ath ieg opfylt meth all naade och
dygd/ motte fulkomme hans hellige
budt.

¶ Jeg tror at han opfoor till himels
oc annammede aff syn Fader konge-
lig magt.oc ære/offuer Guds engle oc
alle creatur. Oc ieg tror at han sidher
paa Gud Faders høgre/sidhe/thz er
Jeg tror at han er een weldig konge/
offuer alle Guds gode creatur / som
ere i himmelin/i heluede/och her paa
iorden. Oc fordi kan han hielpe meg.
oc alle tro mennisker y all wor modt-
gang/oc mod alle wore fiender och v-
wenner

¶ Jeg tror at han sckall igen komme
aff himelin/paa werdsins ydeste dag

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

at dømme leffuendis menniscker som tha findis y liffue/oc døde som ta ere affganghen. Oc ieg tror at han sckall alle menniscker/oc alle engle ondhe oc gode lade framlede for syn domstool (huar the sckule hannom legomlighe see) till all frelsse meg oc alle tro mennisker/fra legomlig død/sind/oc alth ont. Oc ydermere at pyne medt ewig fordømmelse/syne fyender/ vwennyr oc modstandire/saa at wy sckule ewinelige frelsis fra theris wold oc magt

¶ Then tredie part aff then Hellige tro.

Jeg tror paa then Helliand
Jeg tror then Hellige Cristhen kircke/som er Hellige

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

menniſckis ſamfund. Jeg troꝛ oc ſaa ſynds foꝛladelſe legoms opſtandilſe oc thet ewige liff Amen.

¶ Thet er.

Jeg troꝛ icke alſomeniſte thn̄ helliand/at wære een ſand Gud/mz Fader oc Søn/men oc ſaa oc inghen kan wære met Gud Fader/ elleroc kōme til hannom/foꝛmedels Jeſu Chꝛiſti pyne oc død/eller huad ſom helſt ſagder om Chꝛiſto Jeſu/eller oc kunne foꝛhuerffuē nogher aff deſſe ſagde tinhg vdhen then Helliands krafft oc naade/foꝛmedels huilcken Helliand/Fader/oc Søn/wyle meg oc alle tro menniſcker paa tage/opwecke/kalde/och drage/foꝛmedels oc in Chꝛiſto giffue liff/oc giøꝛe meg Hellig oc ſaandelig/

oc saalede meg till Gud Fader/ for-
di han er then som medt Gud Fader
formedels Christum oc in Christo all
ting forarbeyder oc giffuer liff

¶ Jeg tror at her paa iorden y huore
wyd hun er/er alsomeniste een menig
Christhen kircke/ som icke andhet er/
en alle Hellige menniskis samfun/
ther ere tro oc retferdighe her paa ior
den/oc hun er forsamwled/styrckedt/
oc stadfest/aff then samme Helliand
oc formedels hannom regeris oc øgis
hun daglige/aff samme kirckis sacra
ment/oc Guds ord.

¶ Jeg tror oc saa/at inghen kan wor-
de salig/vdhē han findis i thette sam
fund/oc er eendrectig oc eensindig m̄z
then Hellige kirke/ vdi een sand tro/
samme Guds ord/Sacrament/haab
oc kerlighed. Jeg tror oc saa/at inghē
Jøde eller Hedning kan bliffue sa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

lig met samme kircke/vdhen han dra-
ger seg indt met hende/oc blyffuer hē-
ne lyg y alle maade.
¶ Jeg tror oc saa at alting er menig i
thette samfund oc christendō/oc huer
mantz gods oc got er saa almēneligt/
at thet er vnder inghen/mantz besyn-
derlige magt oc herredøme/och fordi
tha tror ieg/at alle menniskis bøner
oc gode gerninger y thette samfund/
sckule komme meg till hielp/ oc wære
paa mz wild/oc styrke meg bode y mi
liffs tijdt/oc paa myn døde dag.
¶ Jeg tror oc saa/at y thetthe sāfund
oc y thenne menighed er synds forla-
dilse och inghen andhen stedt. Oc for
vdhen thenne menighed tha kan in-
ghe gode gerninger / i huore store och
manghe the ere gaffne till synds for-
ladelse/ Oc ydermere tha tror ieg ath
y thette samfund/tha kunne inge syn

se 39[b] – 39[a] – 40

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

fortærid/oc y atskillige maade forgl-ott/thet sckall faa liff oc igen komme.

¶ Jeg tror effter then opstandilsse/al-le hellige menniskis tillkommendis liff/oc syndige menniskis ewig pyne oc død.

¶ Om alle desse stycker haffuer leg in-ghen mysloffue/oc inthe twyll/ath the sckule iw alle fulkommis och scke/aff Gud Fader/formedels hās Søn Cri-sto Jesu wor herre/vdi oc met thn̄ hel-liand/fordi thet merker Amen. Thet er/at desse stycker ere sandhe/ wdhen twyffell/vdi wisse oc god loffue.

En kort vnderwiis-ningh paa the Siw bøner som Pater no-ster indeholder och først aff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

der nar the ladis/y huore store oc mā-
ge the ere/hindre samme synds forla-
delsse/men hun altijd bliffuer y huor
som helst thette besynderlighe sam-
fund bliffuer Huilcked Christus och
saa haffuer befalt/oc giffuet syne nø-
gle/thet er magt till at løsse oc bindhe
Ther han saa sagde/huad son helst
y løse paa iorden/thet skall wære løst
y himmelin. Saa sier han oc saa be-
synderlige till Sanctum Petrū/ ther-
met at betegne thette besynderlige sā-
fund och mennighed/huad som helst
then løser paa iorden/thet sckal wære
løst y himmelin.7c̄.

¶ Jeg tror døde menniscktis vpstan-
delsse/vdi huilcken then helliand skall
opwecke alle legomme/thet er/alle mē-
niscker ondhe oc gode/huert wed sith
logomme oc natur/saa at thz samme
legomme som war død/ begraffuet/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

hennis fortall thẽ saa lyder

Wor Fader/thu som æst y himmelin.

¶ Thet er.

Almegtiste Gud. Sidhen at thu aff thin ybegribelighe miskund oc gode willie haffuer icke alsom eniste ynt oss/ men och saa budhet och lært oss mz thin eniste oc kæriste Søn wor Herre Jesu Christo/ at wy scul le icke all ene tro teg at wære wor Fader/ aff thyn eenbaarne søns detthingen oc werdsckyld/ men oc saa/ ath wy

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ma triggelige kalde tegwor fader/dog
at tw aff tilbørlig ret motte wære oss
arm̄ sindere/en strēg/oc en hard dōme
re/thi at wy haffue saa offte/ och saa
swarlighe syndhet mod thyñ Guddō
melige oc allerbeste willie
Tha beder ieg teg at tu aff thy̅ sām̄e
misKund oc gode willie/giffuer vdty̅
wort hierte een stadig loffue till thyñ
fæderlige Kerlighz. Oc at thu lader oss
fornymme vdi wort hiærthe aff then
Helliands insckud/thenne behaffue-
lige glede/ther oss giffuer een vskylli-
dig oc eenfoldig tryhged / saa ath wy
maa neffn̄e teg Fader/elscke / beken-
de/oc paa kalde vdi all fare/och nød/
thz aff een glede/fuld hw / oc hiærthe
¶ Jeg beder thu wilt oss saa bewaare
at wy altid motte bliffue thyne søner
oc thet aldrig forsckylde / ath thu wor
Kæristhe Fader/sckalt bliffue oss een

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

streng/oc een hard Herre/saa at wy/ icke heller bliffue thyne vwenner/ther nw ere thyne fry sønner/oc arffuinge.

¶ Thet er teg icke heller nock aff thin godhedt/ath wy kaldhe tegh Fader/ men thu wilt oc saa at wy sckule tegh neffne wor Fader/at wy met eendrec-tig bøn sckule for alle bede/

¶ Thū giff oss till huer anden een bro-derlig kerlighedt/at wy i sandhed kū-ne fornymme/thz wy ere huer anders brøder/oc systre/och at thu æst oss een menig oc barmhertig Fader. Oc saa bede for huer andhen indbyrdis/som kødelige brøder tale huer anders be-ste/till thæris kære Fader.

¶ Then naade giff oss at inghen ath-spør sith eghen gaffn̄/oc ey heller hoss teg/glemmer een andens behoff/men at wy kunne elske huer anden/aff een brøderlig kærlighed/ som sommeligt

F

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

er/y mellom Guds eyne børñ / førsth
affleggendȝ had/affwynd/oc splidac-
tighed. Oc sidhen kan thet sckee / ath
wy aff hiertens grund sie icke nw min
Fader/men wor Fader. Oc effther thi
at thu æst ingen legomlig/eller iør-
rigis Fader/ther wy see kunne. Men
thu æst y himmelin een aandelig Fa-
der/ther bode er wiss vdhen al twiffel
oc ey heller kan nogen tijd døø/ oc icke
haffuer thu heller then brøst ther legõ
lige Fædre haffue/som seg icke kunne
hielpe/aff theris nød oc trengsil / aff
huilked wy kunne sckønie/at thu vbe-
gribelige oc mangefold æst/een bedre
fader en the ere/oc helst fordi/ath thu
biuder oc lær oss/at wy for thyn sckyld
motte forsmaa timelig Fader/fæder-
ne land/rigdom/wenner/slegt/oc for-
eldre. For thenne sagh kære fader/be-
naade oss ther meth/at som thu æsth

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

wor Himmelscke Fader/saa ladt oss wære thyne Himmelscke bøꝛñ.

¶ Giff oss fordhi then lerdom/ath wy ingen ting achte/oc sckøde/vden thet Himmelischke arff/ther er wor enisthe siels salighed/at thette forgengelighe fæderne land oc iørderigis arff/ther oss saar behindre/oc omfalde/sckulde icke gi øre oss theris lighe iørderighis bøꝛn/at wy kunne aff alt wort hierthe oc synd/y sãdhed tale oc sye. O tw wor Himmelscke fader/oc at wy motthe saa sennelige bliffue thine Himmelscke bøꝛn.

¶ Then Første bøn.

Tith naffñ sckal Helligt giøꝛis.

¶ Thet er.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

☞ O almechtiste Gud/wor aller kæ-
riste himelscke Fader/thit Hellige oc
guddomelige naffn/nw i thene thijt oc
i thynne vsilheds dall/desswær y mange
maade forhaaynis/oc foractis/oc w-
bluelige beskendis/oc brugis vdi man-
ge stycker/teg till inghen ære/men till
stoor wanære/forthi thet brughis till
synd oc ondsckab/oc thet er nw saa al
meneligt/at alt thete fwle werdsinds
leffnet/maa tilbørlige kallis tith hel-
lige naffns spot/oc haanhed.
¶ Giff oss fordi thijn guddommelige
naade/at wy alle the ting motthe fly/
som icke forde/eller fremme tith helli
ge naffns loff oc ære/oc lad all troldom
dieffuels konst/vcristelige ynscker/bø
ner/oc paakall/snarlighe forgaa/lad
oc saa all beswæring / oc formanilsse/
segnilse/oc wyelse/ther dieffueln och
andre creatur tryllis medt/formedels

tith hellige naffn̄ affleggis / oc worde
till inthet.

¶ Wdelt aff wore hierther all falsck
loffue med huilcke wij anthen sette wa
redelige loffue til noghet creatur/eller
oc misloffue till tegh . Fordryff oc saa
snarlige alt Kettery/falsck oc wrangh
lerdom/ther brugis falskelighe vnder
tith naffn̄s hembling/oc orsage/ladt
heller inghen bedragis/eller beswigis
aff noget betackt skalckhed/wære seg
anthen om sandhedt/hellighedt/eller
retferdighed/huilcke betackte stycker
øgenscKalcke pleye at bruge.

¶ Lad heller inghen dierffue seg till
at swerie om tith naffn̄/eller oc bruge
thet y swyg/falsckhed/oc løgen
Bewar oss fra alle falscke haab/som
oss kan fore komme/oc sckiule seg vn
der tith naffn̄/bewar oss oc saa fra en
aandeligh høgferdighed / som er een

F iij

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

forfeng begæring till werdsins heder oc ære/ at wort rygte sckall kõme vdi ære/ acht/ oc vrdening.

¶ Oc i all far/ oc modgang/ tha giff oss thet indsckudh/ ath wy kunne paa kalle tith enißte naffn/ oc ath wy thet icke heller glemme vdi wor døtz tijdt. oc all wor conscientzis trengsill

¶ Giff oss oc saa thñ naade/ at wy vdi alle gode gerninger oc gode ord/ alsõ enißte loffue oc pryse teg/ icke begærið ther fore wor eghen priss/ eller oc oss eet stort naffñ/ men alsomenißte thyn ære fordi all ære loff oc pryss hør teg till

¶ Bewar oss oc saa fra then fordøm= melige synd som kallis vtacknemme lighed/ oc lad andre mange optendis till dygd/ aff wort leffnet oc gode gier= ninger/ saa at the ther fore kunne loff ue oc pryse/ icke oss/ men tith helighe naffñ. Lad ingen heller faa orsage aff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

wor synd/till at foracte/och forhaane tith hellige naffn̄/eller at formynscke tith loff.

¶ Bewar oss at wy icke noget begære timeligt eller ewigt/vden thz kand kō me tith hellige naffn till heder oc ære oc ther som wy andhet giorde/tha lad oss icke wordhe bønhørde wdi worde geckery.

¶ Oc saadant eet leffnet giff oss/at wi y sandhedt mottē bliffue tynne søner at thit faderlige naffn̄/sckulle oss icke falsckelige bekomme/ther som wy kalle teg Fader/oc wy syndis dog icke at wære thine børn.

¶ Then andhn̄ bøn.

Tillkōmendis worde tith ryge.

☞ Thette arme werdsins leffnet / er eet ryge till all synd/oc ondsckab / och haffuer then ondhe aand till herre/oc høffding/som er een mesther/oc eeth hoffuedt till all synd/oc ondskaff

¶ Men tith rige er eth herre dømme till all dygd/oc naade Oc thÿn alsom kiæriste søn Jesus Christus hoffued oc begyndelsse till all naade/er een her re offuer samme rige. Oc forthi hielp oss aller kiæriste fader/til saadan dag tinghen/at wy motte kommen vnder thÿdt hyllist/oc naade.

¶ Oc først offuer altingh / tha giff oss en stadig tro till Christum Jesum/oc eth fast haab oc loffue/til thī mis kūd mod all wor syndige Cōscientzis krāk heed/oc een meenløss kierligheed mot teg/oc alle menniscken.

¶ Bewaar oss fraa all misloffue/mis hob/oc had/ther oss kand fortabe/oc

lad oss fly vkyscksheds fwle begeringh oc vnd oss at elscke iomfrudom/oc all reen heedt.

¶ Frels oss fra all twedract/orloff/kiff oc trette/oc giff oss the dygder/ther hø retith rige till/som ere fred/endrectig hed/oc sagtmodighed.

¶ Och lad huercken wrede/eller nogē anden hordthed regnere blant oss/mē enfoldig mildhed/cristentro/oc loffue wensckab/beqwemlystigheed/oc gotheedt.

¶ Lad icke heller noghen vsckickellig fortørnelsse/eller anden siels kranckhed faa macth met oss/men giff oss altijdt lyst oc glæde/aff thijn naade/och misckundelige gierninger

¶ Oc met fa ord/ lad oss all syndt saa fraa wendis/at wy opfylte med thin naade/medt alle dygder oc gode gierninger/kunde bliffue tit herredømme

F v

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

oc Rige/paa thet at alt wort hiærthe
siell oc sindt/medt all wor macht/och
styrcke/vd wortis och indwortis wille
lade seg aff teg regeris/till ath thiene
teg/tine bud/oc thijn willie/oc icke seg
sielffue/legommeth/dieffuelin eller
werden.

¶ Lad oc thette tijth rige saa begynt/
daglige øgis/forbædris/fordis oc frē
mis/at wy sckule icke offerfaldis/oc
bedragis/aff thū suige fulle ondskab
eller aff lædie till thet som got er. Och
ath wy sckule icke atter omwendis/oc
falde till bage

¶ Oc forthi giff oss macht oc styrcke/
oc een stadigh acth/icke alsomeniste
at begynde eet gott leffnet/men oc saa
at framgaa/oc fulkomme thz som be
gynt er/som propheten syer. Herre op
liws myne øgne at ieg icke faller wdi
søffne/eller bliffuer trett/oc keed ydrū

thet gode leffnet/ ieg haffuer een tijdt begynt/paa thet at myn fiende/sckall icke komen migh vndher syn machc igien.

¶ Lad oss oc saa bliffue framturinde at thit rige som wentindis er effther døden/motte komen oc beslute thette rige/som tw nu haffuer vdi oss begint

☞ Frels oss fra thette farlige/oc syndige leffnet/oc lad oss begere oc elscke thet tilkommendis liff/ oc hade thette neruærindis.

¶ Giff oss oc thet hiærtte/ ther kandt meer begere døden/en hannom redis

¶ Wendt oss fraa thette forgengellige liffs kiærlighed / oc syndige besøring at thit rige wdi oss kand saa y alle mode fulkommis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Then Tredie bøn wdtij Pater noster.

Worde thyn willie her paa jorden. Som hand err y Hymmelen.

☞ Er thet saa ath wor wyllie lignys modt thyn wyllie/tha kand hand icke ware godt/men altijd ond.

¶ Thijn willie er icke all ene god/men alt sõbest/oc forthij bør hannõ offuer alth bode/ at elsckis oc begæris.

¶ Thij miskunde teg offuer oss. O al-ler kæriste fader. Oc ladt ingen tingh scke effther wor willie/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶Giff forthi oc lær off eet gott oc sta-
digt taal/naar som woer willie enctê
spyldis/eller forhindris.

¶Lad off icke fortørnis/eller røris til
wrede/nar som noger tyer/ eller taler/
giør/elier lader/thet som off er y mott
lad off icke thr fore malediðe/eller kla
ge/raabe/eller buldre/menvnd off ath
wære saa stille/at wi huerckñ dømme
nogen/eller oc besckerme off sielue.
¶Lad off oc saa ydmyggellige fordra
ge thennum/alle som ere off y mod/oc
saa platt offuergiffue wor egen willie
ath wy kunne thennom loffue/welsig-
ne/oc giøre got/ligewyss som the ther
medt fremende thyn allerbeste oc ret-
ferdigste willie/ y modt wor syndighe
willie/oc begering/
¶Giff off then naade/at wy all kräck
hedt/fattigdom/foractilsse/pyne/pla-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ge oc modgangh/kūde welwillige taa
le/oc fordrage/saa at wy kunde kende
wære thyn willie/at wor willie pynis
oc plagis.

¶ Vnd oss oc saa at fordrage alle wret
oc offuerlast. Oc forthi lad oss aldrigh
heffue/eller giøre ont mod ont/eller oc
bruge macht modt wold/oc offuerlast

¶ Men lad oss heller glædis aff thyn
willie/thr̄ tillsteder saadan modgāg
Oss till salighed/saa at wy ther faare
kunde wyde teg tack/loff/ ocære.

¶ Oc hender oss noget ont/eller nogen
vlycke/tha lad oss icke hende legge di=
effelind till/eller onde menniscke/men
thyn Guddommelige willie/ ther all=
tingh schicker oc tilstæder/at wor syn
dige willie sckall forhindris/ oc hellig
hed forøgis/ vdty tith rige.

¶ Vnd oss oc saa med glæde/oc en got
willie/at døø/oc anname døden gant

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ſcke gierne/effter thÿn willie/ ath wy ſckule icke bliffue teg vlydighe/medt retzle oc vtaall.

¶ Lad icke heller nogre aff wore lemmer/regeris effther theris lyſt / oc begæring/ wære ſeg øye/thunge/ hiærte hender/eller føder. Oc lad oſſ icke heller bliffue theris begæringh vnderdanig/men at wy kunne aff tegh gribis/ oc fangis. Oc i thine fengſell ſøndher brydis.

¶ Gæm oc bewaare oſſ fra all thȳ willie/ ſom er ond/falſck/forthreeden/forherdet/haard oc ſtum.

¶ Oc giff oſſ een tilbørlig lydelſſe/een fuldkommelig oc en fry hw/och ſindt y alle tingh legomlige/ oc aandelighe ewige oc forgengelige.

¶ Bewaar oſſ oc ſaa for thendt leede ſynd bagtall/ſaa at wy ingen beklage eller befføre/paa rycte/eller naffn

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Lad oss icke heller vredelige døm-
me om nogen/oc ey heller nogen forac
the till ondhe

O huad bagtall er en stoer synd/oc
een swager plage/thy bede wy teg ath
thw wendher oss samen synd fra / ath
wy teg icke misteckis aff hende

Oc see wy nogen menniskis brøsth
ther oss misteckis/vnd oss at wy kunde
hende skiule/hemble/oc beteke/oc hē-
de klage all ene for teg/beffalindis all
heffn̄ vndher thyn willie

Oc vnd oss saa ath forlade waare
sckyldenær/ther oss bryde y modt/ath
wy oc saa kunde haffue medt ynck off
uer thennom/oc theris ondskab.

Lær oss saa at rettelige kende/ thet
ingen kand oss sckade medt myndhre/
end haffuer iw for thit ansigt giordt
seg sielffuer møget støre sckade/ paa
thet/wy kunde meer røris till miskūd

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

offuer hannom/end till wrede/oc hannom meer begræde/end tencke paa heffn/

Lad oss icke forthy glædis y theris medgang som oss haffue antten forthørnet/eller standnet y mod/eller y hues mode/the kunde oss mysteckis.

Oc ladt oss icke heller bedrøffuis aff theris framgang oc lycke.

¶ Then Fierde bøn.

Giff oss i dag wort dagelige brød.

Thet er.

Thet brød som spyser Sielen/er wor Herre Jesus Christus

¶ O tw hemelscke Fader/giff oss forthi then naade/at Cristi leffnet/ord/oc tale gierningh/oc pyne/motte oss oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

all gandtscke werden læris / ther till/ at vnderstaas/oc beholdis

Oc vnd oss at haffue al Jesu Cristi tale/gierningh/och leffnet/till eet spegill/oc eet krafftigt exempell

Giff oss thenn naade/ath wy kunde oss trøste/oc hwgsuale/y all wor sorg/ oc modgang/aff hans hellige død oc pyne.

Oc lad oss med en stadig tro offuerwynde wor død/met hans hellige død oc pyne/oc vndt oss at wy motte wforfærede følge then allerbeste høffding oc leedsaghere/till eet andhet liff/som ewigt er.

Giff oc then naade/ at alle the som lære oc predicke thine ordt/motte thē nom met gierningh fuldkomme/ seg till salighedt/oc andhre till exempell/ oc gott effther sywn/oc saa wdh hen all biøst lære fraa segh thyne ord/oc Jes

sum Christum offuer all gantske werden.

Oc framdelis/at alle the som høre thine ord/kunde rettellige lære Christum oc ther aff bædre sig/ oc daglige øgis y dygd oc godthed

Oc at tw wille thet oc saa myldelige giffue/oc vnde/at all fremet lerdō wdthy hwilcken/Christus icke læris/ motte fordriffues aff thyn hellige kyrke.

Miskunde teg offuer alle Bisper/ Prester/oc thennom som ære besynderlige wigde till Guds Embede/ oc offuer alle forstandere/at the motthe oplywsis medt thyn naade/till at rettellige lære oc regere bode medt tilbørlig lerdom/oc Cristelige exempell.

Bewaar oss saa fraa kettersçke/ oc spydactige lerdomme/at wy wdtȳ alle maade/kunde endrectige bliffue/sō

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

wy forsamblis vdoth eeth dagligt brøt thet er vdtÿ een daglige lerdom/oc Je su Christi ord.

Bewaar oc alle thennum/som haff ue een sckrøbelligh tro / och loffue till teg/oc thÿn hellige lerdom/at the icke falde/oc fare wyld/bedragne aff onde Prelaters oc forstanderis fule leffnet oc forgifftige exempell.

Lær oss aff thyn naade at wy fende lige/oc som tilbørligt er kunde betenc ke Jesu Christi plaghe/oc pyne/oc hē de wdtÿ wordt hiærte begribe/oc som melige ther effther at scticke wort leff net/oss till salighedt.

Lad oss icke heller paa wor yderste tÿdt ombære thet hellige oc sande Je su Christi logomme.

Lad ocsaa alle Presker / tracthere/ oc bruge thet werdigge Sacrament/ som tilbørligt oc sømmeligt er/ all cri

ſkendomme till gode oc gaffn.

Oc lad meg oc alle Criſten menniſke y tymelig tijdt annamme/ oc bruge thette aller helligſte Sacrament / oſſ till ſalighed aff thyn naade

Oc meth faa ord/ giff oſſ wort dagelige brød/ at Chriſtus kand wære mz oſſ oc wy ewindellige met hannom/ paa thet wy kunde mz ære bære wort naffn/ effther thy wy kallis Chriſten folck/ aff Chriſto

¶ Then Femte bøn.

Forlad oſſ wor ſckyldt oc brøde / ſom wy forladhe waare ſckyldenær.

☞ Thenne bøn haffuer tegen oc will kaar medt ſegh/ ſom er ath wy ſckule førſt forlade waare ſckyldenær/ thz er

57

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

thēnū som modt oss syndet haffue/oc
nar wy haffue thet giordt/tha maa wi
syden saa sye/forlad oss nw wor skyld
oc wore synder. Tillforn̄ y then tredie
bøn wor begærid oc bedet/ath Guds
willie sckulle scke oc fuldkommis/thē
will at wy altingh sckule fordrage mz
eet got taall/icke at giøre ont mod ont
icke heller at heffne wor ouerlast men
at gøre thennom got/som oss giør ont
effter wor himmelske Faders exempel
ther lader syn sooll vprinde/ offuer on
de mennischke oc gode/oc hand ladher
reyne bode offuer thennom som ære
tacknemmellghe/oc vtacknemmellige

Thet bede oc begere wy nw/oc Fa-
der at tw wilt hwgsuale wor Consci-
entzie/bode nw/oc y wor døtz tyd/thē
nw saare besckrickis for thyn strenghe
oc forferlige dom/aff the synder som
hun nw fore segh haffuer. Oc tha mge

get meer nar døden till stundher

Giff oss forthÿ thÿn fred/vdy ware hiærter/at wy motte med glæde wente thÿn dom.

Gack icke heller y retthe medt oss effther thyn strengedom/thy at ingen kand tha findis wsckyllig/och retferdigh/nar tw bruger thÿn strenghedt/ oc tilbørligh rett.

Lær oss allerkæriste Fader/ath wy icke forlade/eller trøste oss aff waare gode gierninger/oc werdsckyld / men at wy plat kunde oss indgiffue til thin wendelige/ac vbegriffuelige miskūd meth een fast och stadigh loffue. Lad oss forthÿ icke falde vdtÿ misshob/aff thette wordt fule oc syndighe leffnet/ men heller giff oss then tro/ther wy mz wide kunde/thyn miskund ath wære bode wydere oc stercke re/en wort leffnet/y hwor dant thet wærid haffuer.

52

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Hielp oc faa oc ſtyrck alle menniſ-
kis Conſcientzie / ther y ſyn døtz tijds
ere wdij miſzhobs fære/eller betag-
ne medt noghen andhen ſwaager fre-
ſtilſſe/oc beſynderlige thñ. N. eller thñ
N. Miſzkundeteg och ſaa offuer alle
the ſiæle/ſom ere wdij ſckierſyld/ och
beſyndherlige offuer then. N. eller thñ
N.

Forlad bode oſſ oc thennom al wor
ſckyld/werdis oc ſaa till at ſaa trøſte
thennom/at thee motte annammis/
y tijdt hylliſt/oc wenſ ckab

Giff oſſ ath thijn godhedt / y mode
wort onde/ſom tw haffuer oſſ bwdet
at giøre gott mod ondt

Affstyr oc forhyndre then forferlige
lackere dieffuelind / ther alltijdt bode
klager oc forøger waare ſynder/bode
nw oc paa wor døtz tijme/oc ther till y
alt wor Conſcientzis nød/oc trengſyll

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Som at wy oc saa forware/at y waa-
re klagemaall/sckall intet mēnisckis
synd meer øgis/eller wydere wdsyes/
endt hun y sandhedt er.

Oc døm oss icke heller effther hans
klagemaall/eller wor arme Conscien-
tzis knur/ther icke heller will tye wor
brøst.

Oc hør icke heller wore vwenners oc
modtstanderis røst/ som oss forklage
hoss teg/nat oc dagh/ ligherwijss som
wy icke heller wille thennom høre/thē
andhre for oss belacke oc beklage.

Tag aff oc fraa oss waare synders/
oc Conscientzis alsomswariste tinge
Oc byrde faa at wy aff thijn misckūd
heds glædige/loffue aff alth wort in-
derlige hiærte/ kunde fordraghe lijff/
oc død pyne oc all modgang.

¶ Then Siette bøn.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Leed oss ey y frestelsse.
¶ Thet er.

☞ Wy frestis aff trenne/ legommet/ werden/ oc dieffelind

¶ Oc forthÿ bede wy teg wor aller kiæriste Fader/ giff oss thÿn naade/ ath wy kunde twinge legoms lyst oc begæring/ lad oss stryde oc standne y medt legommens offuerflødige attraa/ till mad/ dryck/ søffn/ lædie/ och orkeløsshedt/ lad oss twinge legommet/ oc giøre thz vnderdanicth met faste/ oc sparsom tering/ y mad/ klæder/ søffn/ Ro/ oc hwile/ wecht/ oc arbeide/ at samme legomme kandt wære beqwempt och redebon till gode gierninger.

Benaade oss oc saa/ ther medt ath wy motte korsfeste medt Christo alle legommens syndige begæring/ till wskyskheydt oc all wkyskheyds orsage

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Oc saa dræbe samme syndher / at wy sckulde thennom her effther icke tiene eller oc giffue thennom noget samtyscke.

Vndt oss oc then naade/ath nar wy see noget deylict eller sckønt mennisske eller andhre deylige belede/ec creatur. at the icke bliffue oss orsage till syndt eller frestelsse/men at wij heller kunde ther aff faa orsage till at elscke kysckhed oc reenhed. Oc at loffue teg wdtij thijn gierningh/oc thyne creatur

Oc er thet saa at wy høre nogen wshøwisckhedt/oc vbeqwem tale/oc thē aff wdtij wort legōme fornymme nogen syndig lyst/oc behaffuelighed/lat oss icke ther frygdis och glædis vdtij/ men alsomenijste wdtij tith loff/oc thin ære.

Bewaar oss fraa then aldsomstørste syndt gerigheyd/oc fraa all begæ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ringh till werdzens rigdom
Giff oſſ oc ſaa then naade / at wy icke
atſpørie werdſens heder oc ære / wel-
de eller macth / eller och theris begæ-
ringh oc ſamtycke.

Bewaar oſſ oc ſaa at thenne verd-
ſens falſck oc ſwijgh / medt ſyn bedræ-
gelige ſckønheedt / och andhen ſynds
orſage drager oſſ icke till at tiene ſigh

Bewaar oſſ oc ſaa at wy icke falde
y wdtaall / heffn̄ / och wrede / eller y an-
dre ſynder aff thenne werdſens ondt-
ſckab / vſelheidt oc armodt.

Ladt oſſ oc ſaa forſmaa werdtſens
løgen / betackthey dt / ſwijg / lyffte / och
falſckhedt / Oc medt faa ordt / ath wy
kunde for ſyc all werdzens ting / onde
oc gode / ſom wy loffuet haffue wdthȳ
wordt døb / oc at wy fæſtellige motthe
bliffue / y ſamme act oc lffyte / och ther
ydtȳ daglige forbædis.

Bewaar oss fra dieffuels indsckud at wy icke giffue samtycke till homod ther wy medt andre forsmaa/oc møget achte oss sielffue/aff wor rigdom/slegt/macht/wijsdom/lerdom/sckabning/oc andhre thine gode gaffuer.

Bewaar oss oc saa/at wy icke falde y orij had oc awindt/for nogen sagh y huor stor hun wære kandt.

Bewaar oss oc saa at wy icke acthe eller sckøde noghen fræstelse/om tro eller myshob/medt hiærtens samtycke/wære seg nw y liffde/eller och siden y wor døtz tijdt.

O tw hemmelscke oc allerbeste Fader/wer thennom gynstig oc god/thē stryde oc arbeyde emod saa manghehonde fræstelße. Styrck oc trøst thennom/som en nw staa/oc opryssethennom som ligge oc ære falden

Oc korttelligen bede wy teg/ath tw wille oss med thijn naade saa bestyre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ke/at wy i thette syndige och farlighe leffnet/ther er besckelt met saa dagli-ge fiendher/som aldri ladc aff at fig-te/motte aff een fast oc from tro mād nellige stryde/oc syden annamme och faa then ewige krone

¶ Thē̄ Siwnde bøn.

¶ Men frelss oss fraa onth

☞ Thenne bøn beslutter bode pyne oc heffn. Som then hellige kircke och saa beder/y syne obenbare bøner om gangdage/oc mod andhre høytidher

¶ O Fader frelss oss froa thÿn ewyge wrede. Oc helffuedis pyne. Frels oss fraa thÿn strengedom/wdtÿ wor døtz tÿdt/oc paa then yderste dommedag

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

frels oſſ fraa een bradt / oc vbeſeedt
dødt.
Hewaar oſſ for waade aff wandt/
yld/ vwæder/ oc torden.
Hewaar oſſ fraa hungher och dyr
tijdt.
Hewaar oſſ fraa feyde/ oc mãdrab
Hewaar oſſ oc ſaa fraa thyſſe ſware
plager oc ſygdomme. Som ere Pe=
ſtelentze/ Pocker/ och andhre ſaadane
plager.
Hewaar oſſ fraa alt ont/ oc all legõ
lig trengſell/ dogh ſaa ath tijdt naffñ
kand æris y alle thyſſe ting/ tyth rige
till øgelſſe/ oc thyn Guddommeligh
willie till forwarſill oc fulkommelſſe.

Amen.

☞ Lad oſſ forwerffue alle the ſtycker
thesſe bøner ære begerindis/ och thet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

wden twiffuell/oc lad off icke thy om
haffue nogen misloffue. Men meer at
wy her aff kunde worde bønhorde/ at
thysse stycker kundhe wære sande och
wysse/ saa sye wy alle mz glæde Amen
Thet er sandt oc wist/ fast oc stadfest

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Een korth lerdom och predickin / huore wy sckule rettelige / oc fructsommelige beløbe Jesu Cristi død oc pyne / sckifft wdti Femthen parther.

¶ Første parth.

Aa betencke mange Jesu Christi død oc pyne / ath the optendis til stort hadt / oc wrede modt Jøderne. Oc ther till medt forfølge then arme Judam / met spotscke ordt oc forsmade wÿßer. Oc y saa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

maade meene the ath giøre wor herre fyllist/ som the oc saa haffue een legō-lig barmhertighedt oc medynck/ off-wer andhre menniscke ther pynis/ och plagis/ nar som the fordømme/ oc maledide theris wolsmend/ oc Tyranner ther thennom plager. Dog at thet eer meer at haffue amyndelsse aff Jude oc Jødernis ondsckab/ en ath haffue en Cristellig medtynck antthen offuer Christi/ eller noget andet menniscks pine oc modgang/

❡ Anden parth.

☞ Mange haffue och saa/ aff Jesu Christi pynes affmyndelsse/ nogen betegnet fryct oc nytte/ oc besynderlighe then snack/ som tillegis Sancto Alberto/ oc saa lyder. Een tijdt ath betencke wor herris pyne/ oc saa medt een føue

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

acth/thet er bædre en at faske eth hele aar/eller och huer dagh lesse een heell Psalter. Och the bode tro och effther=følghe mange simpell menniscke. Oc fare dogh wild aff Gudtz rettferdige dom/y modt wor herris døtz oc pynis sande frucht/forthi at the ath spørie/theris gaffn/ och profith. Oc for then sagh føre the altydt medt sigh/oc haffue hoss seg/belede/bøger/breff oc korss Oc mange oc saa mene/at the aff thesse tingh/skule wære frij/oc frelsse fraa wandt/yld/swerdt/redsle/och alle andhen fare/ligerwijss som Jesu Cristi pyne sckule icke meer wære/en eth exempel till at lyde pyne oc modgangh hwilcket som er hennis rette/oc naturlige krafft.

¶ Tredie parth

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

☞ Sumen haffue och medt Christo stor medtlydelsße. Oc offuer hannom stor medtynck. Oc forthy begræde the hannom medt ynckellige/ graadt och klage/ligerwijss som eth andet wsckyl ligh menniscke/ther wredelige offuer faldis/som the qwinder giordhe ther fulde Christum vdaff Hierosolems by/oc till korsidt. Men at thet wor hā nom icke tacknemmelligt/ gaff hand merckellige till kende/ther hand straff uede thennom och sagde/y Hierosa-lems qwinner/græde icke offuer meg men offuer edher sielffue/oc edre børn Aff thette slag ere the predicke fædhre som medt vdtij Passyn ther ewange-listeene schriffue/giøre/oc dicthe/ een wandringh till Bethaniam/mz man ge omslag/oc møget sette y blandt aff iomfrw Maries drøffuelsse. Och ther medt gaa the saa wyth wd/at the kū-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

de neppellige igien komme/oc for thi
sagh forhalis Passyn saare lenghe.
Huad heller thet er giordt till at søff
we/eller waage/thet kenne Gudt Til
thette slag lyde och the følck/som lære
at sckillige fruct aff thet hellige messe
embede. Oc forthy meen simpel folck
ware nock y huor Messyn høris/eller
holdis. Oc thet haffuer thennom lerd
nogre mestere/ ther bescriffue mange
stycker om thet Hellige Embede. Oc
Messyns werdigheedt/ ther the dogh
sielffue icke forstaa. Dog at hun er ick
alsomeniste sckicked for syn werdig=
hedz sckyll/ men oc saa/ath hun sckall
oss werdige giøre/oc besyndherlig er/
hun sckicketh till at haffue een amyn=
delsse aff Jesu Christi død/och pyne.
Oc forthÿ ther som thisse tingh forsø=
mis. Tha bliffuer Messen oss een w=
fructsommelig gierningh/y huor got

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

hun er aff syn egen natur. Hwat kun=
de thet gaffne migh/ath Gudt waare
Gudt nar som hand icke waare mijn
Gudt. Huat nytte er thet at madt er
gaffnlig oc sund. Nar som handt icke
giffuer oss sundhedt eller er oss gaffn=
lig. Thi er thz fare wert/at wy aff mã
ge Messer icke worde thess bædre. nar
wy icke at spørie Messens sande och
rette fructh.

¶ Fierde parth.

☞ Sa beløbe och somme wor herris
død oc pyne/ ath nar the offuertencke
Christum/oc hannom besckode/ tha
forbistris/the oc saa forstyrlis/at the
møste bode hiærtte oc mod / huilcken
forfærllse ther burde meer at komme
aff Gudtz wrede/oc hans vwendelige
strenghed offuer syndher/oc syndighe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

menniſcke/ aff huilcken Gudt er ſaa
hordt oc rettferdigh/at hand icke wil-
le giffue ſyn aller kiæriſte och eniſtge
ſøn/mēniſckens køn/vdhen hand ſku
le thet købe ſaa dyre medt ſÿn horde
død/oc bytter pyne/ſom hand haffde
till forn tald y giemmen Prophetens
mundt oc ſagd. Eſaie.liiij. For mith
folckes ſynd haffuer ieg ſlaget hannū
Effther thÿ at Sønen er ſaa medtfa
ren/huad kunde wy tencke ther ſckall
hende thennom ſom ere ſyndere/Och
forthy tha findis her y blant vden all
ſckympt/eet ſtrengt oc wſyelict alwer.
huor ſaa ſtor/ ath ſaa wbegriblig een
perſoon bliffuer menniſcken ſaa gyn-
ſtigh/at hand will for hennis ſckyldt
bode pynis oc drebis . Oc forthÿ ther
ſom wy dybelige betencke/at Gud fa
ders ſøn oc ewige wÿſdō taallde død
oc pyne/tha maa wy forfæris/ac mø-
H iiij

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

get theſſ meer at wy offte betencke/ oc beløbe ſamme pyne

❡ Femte parth.

☞ Thi ſckule wy ſaa med dybe tancker oc grundelſſe beløbe ſamme pyne at wi ſendellige troo oc mene oſſ wære then ſom haffuer pynt/oc plaget wor herre/forthÿ at wore ſyndher haffue thet y ſādhed giordt. Oc y ſaa maade forfærede Sanctus Petrus Jøderne. Actuū.ÿ. Ther han ſaa ſagdhe till all theris menighet. Hand er thē ſom y korſſeſte. Sa at Try twſynd mēniſke bleffue ther aff forſckrickede/oc aff een ſtoer forfærilſſe ſagde ſtrax till Apoſtelne/kiære brøder oc gode mend/ huat ſckule wy gjøre. Oc forthÿ naar tw ſeer oc tencker at Jeſu Chriſti hender oc føder ære y gemen borede/ tha

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

tēck oc troo/at tyne synder haffue thet giordt. Oc nar tw seer hans torne kro ne/tha tenck oc tro/at hun er tyne syn dige oc fule tancker.

¶ Siette parth.

Nu sckule wy oc saa tencke/ at nar som wy see Christum styngis med en torñ/tha burde oss at styngis med hū dreде twsinde torne. Oc thet bade e windelige. Oc møget haardere en Cri stus wor stungeñ. Oc ther som handt wor stungen medt een nagle/ y giemē hender eller føder. Tha burde oss ath stingis medt manghe twsinde nagle paa all wor gantscke kropp/oc saa till ewig tijdt plagis oc pynis / som thet sckall een tyt hende thennom/ther icke bliffue deelactige aff Jesu Christi py nis fruct/oc krafft. Thÿ ath Christus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ligerwijss som ecth strengheds exem-
pell/sckall for ingen liwge/ingen sckal
hand heller bedrage/oc alle hans om-
slag ere saa krafftige/oc saa ypperlige
ath the offuergaa alt thet som nogen
tijdt kandt sckee.

¶ Siwende parth.

☞ Saadan een forschrikilsse haffde/
Sanctus Bernhardus taget sig till/
ther hand saa sagde. Then tijdt iegh
gick wde paa gaden oc legte/tha wor
døtzens dom giffuen offuer meg vdtij
konningens lønlighe kāmer. then tijd
Kongens enisthe søn thet hørde/gick
hand vt/oc afflade syn Kongelige kro
ne/saa sweptis hanvdtij een seck/hās
hoffuedt bestrydis med ascke/saa kō
hand frāgangendis barfoed/och wor
saare grædendis/forthij hans tienere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

wor dømpt till døde. Jeg saa hānom
framkomme oc bleff ieg saare forskrik
ket aff saadant nymære/tha ieg spor=
de megh fore/hørde ieg saadan røst/
huad sckall ieg giøre: Munne ieg een
nw sckule leege/oc ther met hans gra=
ad bespotte. Oc forthÿ ther som iegh
icke nw effther følgher hannom. Ock
græder medt hannum/tha er ieg i san
dhed daarsck/oc forby strid. Hey sy=
ger Sanct⁹ Bernhardus thet er icke
nw tÿdt ath wære tryg/eller at gaa y
leeg/huar saadane stycker bedriffuis
oc brugis med saa stordt alffware
¶ Oc forthÿ bødt wor herre y thenne
meningh the Hierosalemscke qwin=
ner oc sagde/græder icke offuer megh
men offuer edher sielffue oc edre børn
Oc sagen inførde hand strax oc sagde
Er thet saa att thette brugis y modt
thet træ som er grønt oc ferst/Hwadt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

sckall tha sckee modt thet træ som er=
fornit/som hand wille saa sye/vd aff
myn pyne sckule y lære hues i haffwe
forsckyldhet/oc huad edher fore staar
y hwore thet kandt nw gaa 'y blandt
folck talis een sand snack/ther saa ly=
der. Mand slar stundom een lyden ræ
ke/ath store hunde sckule ther aff for=
færis. Saa sagde och Propheten om
Christo/ald werdsens folck sckule sig
offuer hannom begrædhe/handt icke
sagde ath the sckule hannom begræ=
de/men seg sielffue. Thet samme fry=
ctede oc saa iødherne som tilforn saget
er Actorum secundo Ther saa sagdhe
till the hellige Apostelet/huadt sckule
wy giøre gode mend oc kiære brødere
Saa syunger forthy then hellige kirc=
ke/ieg beløber medt tancke hans død
oc pyne/oc myn siell ther aff forbystris
oc forstøris wdē mit liff/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

¶ Ottende parth.

☞ J thette stæd sckall thenne tenckil
ke haffuis bode dybelige oc indherli-
ge/forthÿ thet er Jesu Christi dødtz/
oc pynis sande fruct/oc nytte/at men-
nisckē kand aff hende komme til syn
eghen bekendningh/oc wdtÿ sig sielff
forschrickis oc forfæris/ och hwilcken
som thet kandt icke naa/tha haffwer
hand icke fanget then sande fruct aff
Jesu Chrysti pyne. Thet er hans py-
nis rette natur/at hun giør mennis kē
syn lige. Saa at ligerwyss som Crist⁹
wor ynckelige pynt for waare syndher
bode paa siell oc krop/saa sckulle och
wy medt een efftherfølingh / oc medt
wor eghen bekenningh plagis och py-
nis aff waare syndhere. Thette sckall
dogh icke sckee medt mange ordt och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

laugh tale/men vdtñ dybe tancker/oc
at merckelige offuerweye waare syn=
dher/oc thet swarlige/som the y sand
hedt ere store oc swaagre/aff saadan
effther ligning kandt thette forstaas/
om eth ont oc sckyldigt mēniske døm
ptis till døde/forthij thz haffde dræpt
een Rongis/eller een Førstis søn. Oc
tw dess/emellom qwæder och leegher
liger wijss som tw waare wsckylligh y
same drap/oc mord/saa lenge tw bleff
ue forferlige offuer wunden/at samme
Ronge søn wær drept aff thyne raadt
oc till sckynde/tha sckule strax thenne
gantscke werden/y huore store hun er/
bliffue teg trang nock/oc ferdelis om
thijn Conscientze forlode teg saa/ath
tw aff hende haffde inghen tryghedt
Saa sckaltu møget meer forsckreckis
nar tw medt tancker beløber Jesu cri
sti død/oc pynæ. Oc dogh at the wgi=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

ernings mendt Jøderne,ere nw døm
de aff gudt/oc bleffue ælende/oc land
flyctige. The haffue dogh icke andhet
wæred/end thine synders bødeler. Oc
tw est thn̄ y sandhz/thr̄ haffuer drept
Christum Jesum/som sagter / medt
thyne synder som ere tyne raad oc till
sckynde.

¶ Nyende parth.

☞ Then ther fornimmer seg saa ath
hord oc saa wbøyelig/at Christi pine
huercken forfærer hannom/eller lær
hannom/at kende seg sielff/hand skal
møget redis oc frycthe/y huo tw esth/
tha bør teg at lygnis Christo Jesu y
pyne oc plaghe/huat heller thet sckall
sckee i thenne werden eller oc y thn̄ til
kommendis Heluedis pyne/Oc ther
som thette icke sckeer at tw anten py-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

nis y thette werden/eller y heluidis pi
ne. Tha sckaltu y thyn dødtz tydt/el-
ler y skerssyld pyne/forsckrickis/oc for
færis/oc all then pyne taale ther Cri-
stus tolde paa korssed. Men forthy/
ther kand neppellige sckee/nar tw lig-
ger befangen i stoer kranckhed/at tw
kand tha haffue eller faa thesse merc-
kellige tancker / thy sckalthu nw ther
om bede Gudt/at hand weger tyt hi-
erte then stund tw æst y lyffue. Oc la-
der teg betencke hans eniste søns død
oc pyne / thyn siæll till saligheed/for-
thy tw kand tha icke aff thyn magth/
betencke hans pyne/som tilbørligt eer
wden Gudt handt serdelis vpliwæker
thyt hiærte/oc giffuer teg ther till naa
de. Icke giffwis heller thenne lerdom
fore eller nogen anden y then mening
ath tw sckalt hannom aff thyn magt
dierffuellighe anheffue/eller oc fuld-

kõme/men at tw ſkalt førſtſøge/oc be
gere Gutz naade/at tw motte thenne
øffuelſſe medt hans hielp oc trøſt frã
bringe/oc icke aff thin mact/oc forthÿ
at thette forſømis tha tracteris wor
herris død oc pyne icke rettellige/ aff
the menniſcke ſom till forn toldis om
førtÿ the begære ther icke til Gutz na
de/hielp/oc trøſt/men forlade ſeg till
theris egen mact oc ſtyrcke/oc brughe
ther till beſyndherlighe dygt / oc paa
fund/oc forti begaa the ſamme pyne
legõlige/oc wfructſommelighe.

Thiende part.

☞ Hwilcken ther y ſaa maade ſom
nw ſagt er/betecker oc beløber Chriſti
pyne een dagh eller een tÿme/ eller oc
fierde parten aff een tyme. Om han=
nom maa wy tryggelige oc trøſtelige
ſye/at hand giør en bædre gierningh
J

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

end hand haffde eet heelt aar fastet/
eller y samme aar daglige haffde læst
een Psaltere/eller oc hørdt Hundrede
messer/forthy at sadane tåcker fornye
oc forwende eet menniske/fraa ynder
ste oc saa got som føde hende paa thz
ny/som hun waare nyes døpt. Oc her
haffuer forthi Jesu Christi pyne syn
naturlige oc ædele krafft/oc mact/thy
at hun y saa modhæ dræber thē gam
ble Adam/y thet hun fordhriffuer all
lyst/glæde/oc loffue/ther kandt haff-
ue till noghet creatur. Saa bliffue wy
Christo lige/ther saa wor y alle mode
forlat oss syne/at hans himmelscke fa
der siwnttis/oc at forladhe hannom/
oc offuergiffue.

¶ Elløffte parth.

☞ Effter thÿ ath thenne gaffue och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

naade er icke wdtÿ waare hender/tha
sckeer thet stundum at wy bede/oc be
gære. Oc wy dog icke strax forhuerffe
men icke sckule wy dog strax falde vdi
mißhobe/eller lade aff at bede. Gudt
hand giffuer oss stundum thz som wy
icke begære/effther syn ewyge wijßdō
oc fry willie/forthij hand will at hans
gaffuer sckule wære frij vdhen all trē-
gsill. Thi kandt thet offthe scke om
wor bøn icke høris/at wy møget yd-
mygis oc forsckrickis aff wor Consci-
entzis drøffuelsse. Oc at wy saare my-
steckis oss aff waare syndher/oc wort
leffnet. Therte kant oc saa scke vdtij
wort hiærte/oss vwitterlighe/ formed-
dels Jesu Christi pynis werdscklydt/
oc ther som wy icke heller noghet paa
hende tencke. Thet sckeer oc offthe at
somme klærlige nock med ord/och hi-
ærte begaa Christi pyne/och the ther

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

aff icke dog komen y theris eghen be-
kendningh/ oc degh ath samme pyne
er thennum legumlige obenbare/ tha
er hun thennom dog aandellige scki-
uldt fore/ y thet hun er thēnom vfruct
sommelig. Oc forsumme skiwlis hun
legomlige. Forthij at Gud giffuer thē
nom indworttis till kendhe thennum
ywitterlige/ oc forthij er samme pinis
fructh oc krafft abenbarlige med thē
nom. Oc y saa maade kandt thet skee
effter som Gud wender bladet/ at thū
icke betencker som si wnis at be encke
Christi pyne/ oc the som ære hoss men
messen syes. høre dog inttet aff messen
oc at the rettelige høre messe som icke
ære hoss/ men hun syes

¶ Taalte parth

¶ Her till haffue wy waret ydtij Je

su Christi pyne oc medlydelsse. Nu wil-
le wy effther begaa Paascke høytijdt
oc hans hillige opstandelsse. Nar men-
niscken er tha saa vndherwijst y syen
sijnd/ som sagt er/ oc begynder ath ry-
stis/ sckelffuis/ oc forfæris/ tha sckall
ther woctis medt stoor grandtscke/ at
ther bliffuer ingen sijnd forglēdt vdtij
wor Constientze/ ellers kunde thz skee
at wy følde y mißhob. Oc fortij ligers-
wijss som waare syndher ære off kom-
men y amyndelsse oc tancker/ aff Chri-
sti pyne/ saa skule wy oc saa kaste thē
nom alle till Christum ij gien. Oc gi-
re wor Conscientzie leedigh. Oc forthi
sckule wy grandnelige see till/ ath wy
icke effther følge wanwittige folck/ sō
ere wrangeuige Christen/ ther forti yn-
dwortis y theris hiætte bode æde sig
oc syne sydner/ oc stride medt thē som
thet waare i theris macht ath bliffue

67

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

thennom qwidt anthen aff theris eg-
ne gierningher/eller oc medt Penitētz
som er faste/lesning/pelegrimus reyse
eller oc afflad/huilcket icke kand scKee
Dog at thenne falske loffue er nw thess
wær møget almennelig. Gode gier-
ninger sckule dog icke forsømmis / oc
helst the som ere Gud till loff/ legom-
medt till twangh at thet kand bliffue
siælen vndherdanigt/oc wor ieffñcri-
sten till nytte oc gaffn. Men wy sckule
icke achte oss aff waare gierninger. El
lers bliffue the oc wy waare egne Gu-
der/alt thet gode wy kunde aff sted kō
me sckule wy altijdt gierne giøre/ och
sen tha lade som wy haffue intet giort

❡ Trettinde parth

☞ Tha kaster tw tyne synder paa cri
stum/ nar som tw fastellige oc frōme-

lige tro/at hans saar oc pyne ere thy-
ne synders bodt oc bedringh/oc at the
kunde forthij ther medt afslettis / och
betalis/som Esaias propheta sigher
Ca:liij. Oc herren haffuer lagt paa hã
num allis wore sijnder/thet er pa sin
søn Jesum Christum. Syer oc San-
ctus Petrus saa/hand er thẽ som ha-
ffuer medt pyne oc taall baarid waa-
re syndher paa korsens træ vdthij syn
krop. Sanctus Paulus syer och saa
Gud haffuer giort hannõ till een bod
oc eet offer for wore syndher/som icke
haffde dog giordt synd/paa thet at wi
vdij hannom sckule bliffue Gudtz ret
ferdighedt/y saadane lerdomme/och
vnderwijsning sckaltu dryseligе set-
te alt thit hob/oc møget thiss meer att
thyn Conscientzie nagger tegh saare
oc ther som tw thet icke giør/oc heller
thyn Conscientzie at wære tryg aff tijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

anger/oc thyne bødher//ha komer tw
aldrig til rolighed met hende/mē paa
thet ſiſte falder tw med hende/oc hun
met teg wdtij mißhob/forthij ſaa/the
ſynder ſom bliffue beholden vdti wor
Conſcientzie oc ther tracterede oc frā
førde for hendis øhen/ the bliſtue oſſ
alt forſtercke/oc leffue medt oſſ ewin-
dilige. Men ther ſom wy ſee at the ere
lagde paa Jeſu Chriſti krop/och ath
wære offuerwunden medt ſtoer ſeyer
vdtij hans hellige opſtandnelſſe/med
huilcken opſtandnelſſe handt haffuer
drept all død/oc wy thet faſtelige tro/
tha ere wort ſynder døde/oc forſwun-
den. Men tha ſckule the icke bliffue
paa Christum. Nar the ere paa han-
num lagde/focthe hand haffuer meth
ſyn hellige opſtandnelſſe aff ſlaget alle
ſynder/oc for then ſag ſeer tw nw in-
gen ſaar eller pyne paa hannum Saa

tall Sanctus Paulus. Cristus er død for waare synder sckyll/ oc handt op-stod oss till retferdighedt. Thet er cri-stus hand drog oc bar waare syndher vdtij syn pyne oc y saa modhe drepte hand thennom/ men vdtij syn opstan-delsse giør hand oss retferdige/ fry och frelsse/ for all syd/ om saa er, at wy thz tro/ oc sette ther loffue till

¶ Fiorttinde parth

☞ Er thet saa at tw kand thenne tro icke haffue. Tha sckaltu indtfalldhe till gud/ meth een gudeligh bøn/ fortij then naade oc gaffue som er at rette-lige troo/ er oc wdtij Gutz hender/ och giffuis mennisckenn stundnum heme-lige/ oc stnndnum obenbarlige/ liger-wyss som sagt wor/ om then naade thē wy medt/ som tilbørligt er/ beløbe Je

69

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

su Christi død oc pyne/kandt thet och sckee at tw sielff op wecker teg till then ne tro/først nar thw icke nw betencker eller beseer hans pyne vdworttis till/ men inworttis besckodendis hans wē lige hiærte/och huore fuldt thet er aff kiærlighedt mod teg/ther drog han=nom till at bære bode thijn Conscien=tzie oc thyne synder/dog ath thet wor bode suaagert oc wmageslict / oc ther aff sckall thit hiærte sødme/oc bliffue weegt modt hannum/ oc thyn frōme troo sckall optendis oc øgis. Thē nest sckalthu opstye framdelis fraa Jesu Christi mandoms hiærte/ oc indgaa till Guds hiærte. Oc ther sckaltu ten=ke at Jesu Christi kiærlighed haffde icke bleffuet teg bewijst/ vden Gudtz willie/aff syn ewigh godhedt haffde thet forseet oc sckicket/oc at Christus wor Gud Fader lydig/thz wor aff thū

kierlighed hand till tegh haffde. Nar
tw thette tencker tha sckaltu fornym-
me eet Guddømeligt hiærthe/som er
modt teg bode got oc fæderligt. Oc sō
Cristus sagde/førmedels hannū thæ
sckaltu dragis till Faderen/ oc thī mz
thyn vnderstandnelsse beghribe desse
Jesu Christi ordt. Saa haffuer Gudt
Fader ælst werden/at hand wille hen
de giffue syn eniste søn. Thette er ret-
tellige at kende Gud. Nar som hande
vnderstaas oc begribis/ickewdi wijß
doms eller mæctigheds naffn/thī oss
kunde forfære/men wdtij godheds oc
kiærligheds tytell. Her kand tro och
fromhedt fastellige bliffue oc wedhen
ge/oc eth menniscke wdtij Gud fødis
paa thet ny/oc till hannū omwendis.

¶ Femtynde parth

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

☞ Nar som tÿth hierte er y saa maa
de fast giort in Christo Jesu/ saa ath
tw æjth nw bleffuen syndsens fiende/
oc thet aff kierlighed/oc icke aff redsle
som tw kandt haffue for nogen pyne
tw frycther. Ther effther sckall tha Je
su Christi pyne wære teg eet exempell
wdtÿ all thÿn liffs tÿt/dog skal hũ an
derledis beløbis her effter/en tillforn
wy haffe betẽckt oc beløbet hẽde liger
wyss sõ eth dybt sacramẽt/thẽ off dra
ger/oc regerer/men nw sckulle wy hen
de saa betencke/oc agte/ at wy tagin=
dis aff hende effther siwn/ beghynde
oc saa nogen gierning/ Exempell. Nar
som sorg oc kranckhedt beswaare teg
tha tenck huore lethe och rynge the ere
mod Jesu Christi pyne oc huasse na=
gle. Oc nar teg bør at giøre / eller lade
noghet/ ther tw icke wylle. Tha tenck
huor Christus wor fanghen/oc buudẽ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

tyttet/oc dragen hyd oc dyd/som then
nom løste ther hannum trengde. Och
nar tw frestis till hoffmodt/och høg=
ferdighed/tha tenck oc see huore thin
herre oc Gudt wor spottet/oc hengd y
mellom two røffuere Oc naar som wy=
kysckhedt oc legoms lyst stynger tegh/
tha tenck huore Jesu Christi kleyne
legomme wor hudstruget/slaget/stun
get/oc y gennum borrdt/ydermere nar
thw frestis till had / eller awindt/tha
tenck at Christus med raab oc graad
haffuer bedet for teg/oc alle syne vwē=
ner / modt hwilcke hand medt retthe
morte haffue bruget stoer strenghedt
Oc nar som tw beragis medt noghen
sorg eller modgangh/aandelige / eller
legomlighe/tha sckaitu styrcke thit hi.
erte/oc saa sie. heya hwy skulle icke ieg
fordrage een lyden bedrøffueisse/ effte
thy/at myn Gudt oc herre Jesus Cri

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

stus suette blod vdtñ ythegorden aff stor sorg/oc bedrøffuelsse. Sendelighe ther motte wære een haanlig/och forsmædelig swend/som tha willehuilis vdtij een blød fengh/ naar som hans herre pynttis oc stridis till døden/ Nw kantu see y saa maade findis styrke oc priijss/mod alle syndher/oc thet er rettellige at dyrcke Jesu Christi pyne saa medt tancker at henne beløbe. Oc thette er hans pynis sande fructh och krafft. Oc thet mennisckе ther saa øffuer sigh vdtij Christi død oc pyne/giør y sandhedt een bædre gierning/end thet hørde alle passyr predickis / eller oc hørde alle the messer ther nogē tijdt syes/icke forthij at messen er ondt/mē at hun er vfructsammelighe wdhen thenne betenckelsse/oc amyndelsse/missen er y sandhed gøt/nar hun rettelige høris. Oc the ther saa bære Christi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

naffn ocleffnet y theris hiærte/oc gier
ninger/the kallis rett Criſten menni-
ſke. Som Sanctus Paulus ſyer y ſaa
dan menningh. Thÿ ſom høre Chri-
ſtum till/the haffue effther hans exē-
pell korſfeſt theris legōme/med ſyndt
oc ſyndig begæringh/thy ath Chriſti
pyne bør icke at tracteris medt ordt/
oc belede allene/men medt gierningh.
Oc vdtÿ ſandhedt. Saa paa mynder
oſſ then ſamme Paulus/ oc ſiger off-
uer weyer/ oc betencker hannum/ther
haffuer fordraget mod ſegh ſielff ſaa
dan gienſielſſe aff ſyndige/menniſker
at thÿ ſkule icke trettis oc wanſterckis
wdtÿ ædhre hiærtte /oc ſynd. Sanct9
Petrus ſyer oc ſaa/forthÿ at Chriſt9
haffuer wærit legōlige pynt/tha ſku-
le y oc ſaa met ſamme tancker beweb-
nis/oc ſtÿrckis/men theſſwær/thenne
amyndelſſe oc begæng er ſaare komīa

aff syn waane. Dogh at Sancti Petri oc Sancti Pauli sende breff/ere fulde aff saadan lerdom Jesu Christi pynis rette kraffe oc natur/som icke kand beregnis/eller figureris/then haffue wy forwendt/oc hendis amyndelsse haffue wy aldsomenisthè malid paa pappyr. oc wegge.

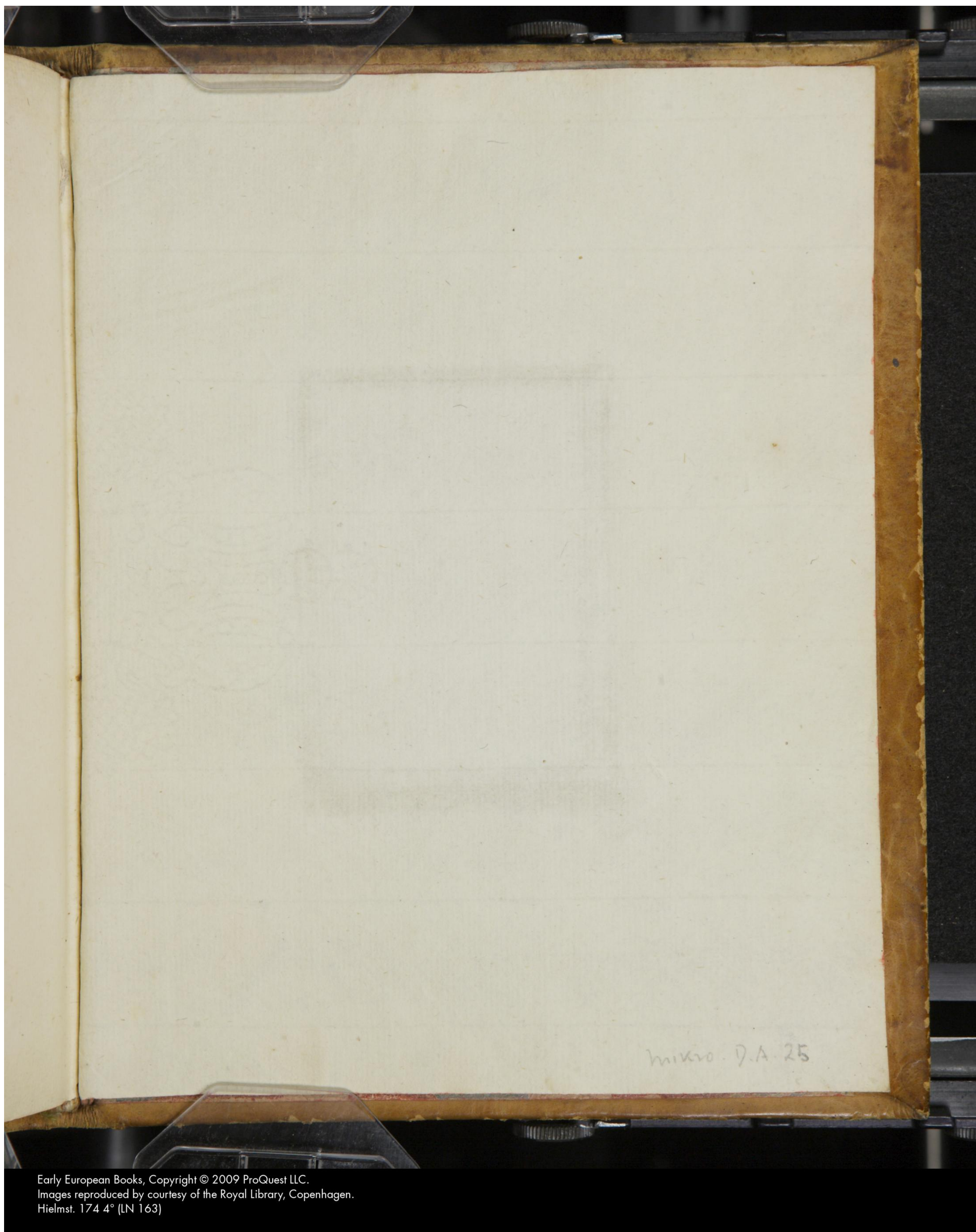
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

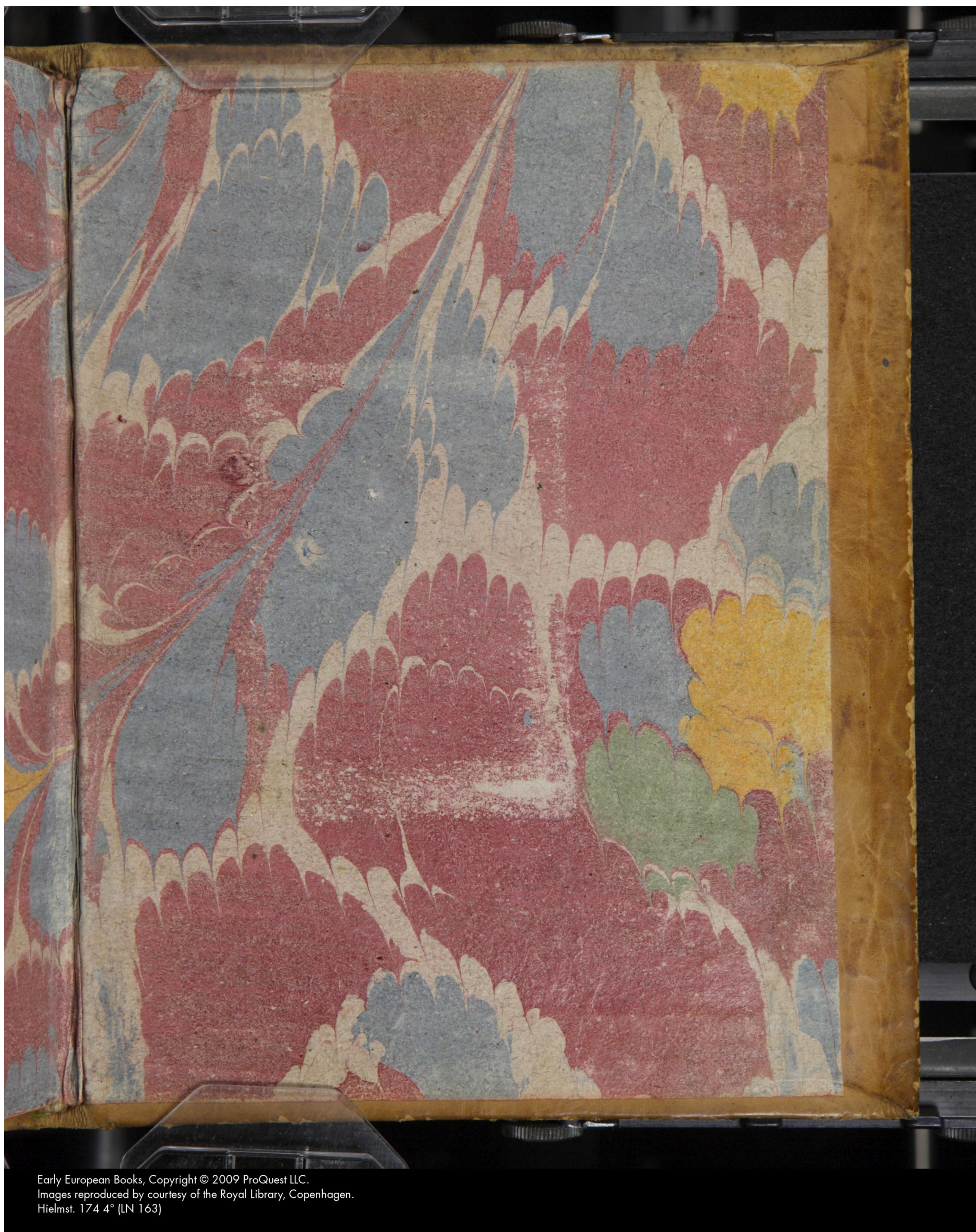
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 174 4° (LN 163)